

Bizga qo'shimcha bino qurib bering!

Yoxud ikki smenadan uch smenaga o'tishga majbur bo'layotgan maktab

Mahallamiz aholi sonining o'sishi bo'yicha tumanda 2-o'rinda turadi. Tumanda shunaga maktablar borki, ikki qavatli maktab binosining teng yarmi yoki ikkinchi qavati bo'sh turadi. Maktab binosi qurilishida aholi soni yoki uning ma'lum davrgacha bo'lgan o'sish darajasi inobatga olinmagan.

5-bet

Repetitorlik ta'limning bir shaklimi yoki biznes turi?

O'quv markazlari soni ortishi, yaxshi, bilimli o'qituvchilarga bo'lgan talabni oshiradi. Natijada maktablardagi professional pedagoglar zo'r tushum keladigan tomonni tanlashadi. Ular uchun to'g'risi ham shu aslida.

9-bet

Kichik janrning katta yuki (birinchi maqola)

Odatda aksarimiz hikoyani shunchaki o'qishga va zalvorli yakun kutmaslikka odatlanganmiz. Aslida esa bunday qarash noo'rin, "kichik janr" o'z yelkasida shunchalik og'ir yukni ortmoqlab yuradiki, ayrim qisqa hikoyalarga jo etilgan voqea zalvorini yirik romanlardan ham topmasligingiz mumkin.

11-bet

Kuch — bilim va tafakkurda

Marifat

1931-yildan chiqa boshlagan • e-mail: info@marifat.uz • 2020-yil 22-yanvar, chorshanba № 4 (9277)

Xalq ziyolilari gazetasi

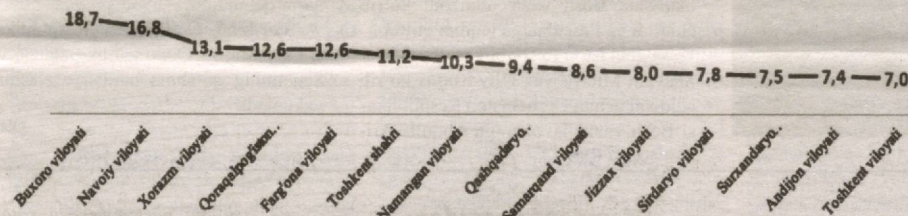
2018-yili 69,7,
2019-yili esa 59,63

Abituriyentlar bilimi pastlayapti(mi?)

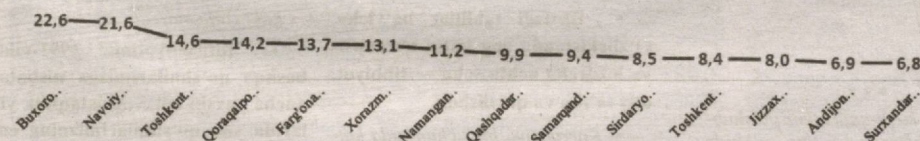
Qaysi hudud abituriyentlari faol?

Buxorodan 50 577 nafar abituriyent ariza topshirgan bo'lsa, shundan 9 436 nafari o'qishga kirgan. Navoiylik

yoshlardan esa 34 541 ta ariza kelib tushgan bo'lsa, shundan 5 800 hujjat egasi talabalik baxtiga erishdi. Kuchli uchlikni Xorazm viloyati yoshlari yakunlaydi. Xorazmdan hujjat topshirgan 55 764 nafar yoshning 7 279 nafari o'z orzusiga erishgan.

2019-yili birinchi marta hujjat topshirib talaba bo'lgan abituriyentlar ko'rsatkichida ham Buxoro va Navoiy viloyatlari yetakchilikni boy bermagan. Buxorodan 22,6 foiz, Navoiydan esa 21,6 foiz abituriyent o'qishga kirgan. Uchinchi o'rinni esa 14,6 foiz bilan Toshkent shahri band etgan.

Mushtariy muhokamasi

Tuman olimpiadasi qanday o'tdi?

"Telegram" tarmog'idagi "Ma'rifat" mushtariylari" guruhida ta'limdagi eng muhim jarayonlar va so'nggi yangiliklar muhokama qilinadi. Bu gal ko'plab o'qituvchilar qishki ta'lim davrida bo'lib o'tgan fan olimpiadalarning tuman bosqichi haqida qizg'in bahs olib bordi. Natijalardan ko'pchilik xursand bo'lsa, ba'zilarning esa yana bir marta hafsalasi pir bo'ldi. Muhokamalardan ma'lum bo'ldiki, Xalq ta'limi vazirligi o'z oldiga qo'ygan Adolat — Sifat — Shaffoflik kabi uch tamoyil ayrim hududlarda haligacha amalda emas.

Adolat bormi?

Mahkam QILICHEV (ism-familiya shartli ravishda o'zgartirildi):

O'quvchimiz ingliz tili fanidan 75 ball oldi, biroq hakamlar o'zi va boshqa tanish-bilish maktablarning o'quvchilari balini 91–93 qilib qo'yishdi. Xo'sh, shu o'rinda savol tug'ilishi tabiiy. Axir "yuqori" ball olganlar ertaga III bosqichda yaxshi natija ko'rsata olishiga kim kafolat beradi? Haqiqat shuki, maktablar o'rtasida o'tkazilayotgan olimpiada ko'zbo'ya-

machilikdan boshqa narsa emas. Hakamlar hay'atini boshqa tumanlardan qo'yishga esa o'sha tuman XTB mutasaddilari qo'rqadi. Pirovardida, o'quvchilarning fanga, o'qishga va ertangi kunga ishonchi so'nib bormoqda! Qani odillik, qani haqiqat?! 9-sinf o'quvchimiz ingliz tilidan 24-savolga javobni "turn off"ni qo'ygan, lekin javobda "switch off" turibdi, vaholanki, bu ikki so'z bir ma'noni ifodalaydi aslida. Ya'ni "o'chirmoq" degani!

3-bet

Maktab korrupsiyadan xoli bo'lishi kerak!

Korrupsiya

5-bet

O'qituvchi nimani o'ylaydi?

"Yilning eng yaxshi fan o'qituvchisi" ko'rik-tanlovini yanada takomillashtirish bo'yicha vazirlik tomonidan maxsus so'rovnoma tashkil etildi. Bu juda to'g'ri ish bo'ldi. Tanlovning quyi bosqichlari yaxshi, ammo respublika bosqichiga biroz o'zgartirish kerak, ya'ni "Facebook" ijtimoiy tarmog'i orqali ovoz to'plashga barham berish lozim. Ko'pchilik o'qituvchining ishiga qarab emas, shunchaki ko'r-ko'rona ovoz bergani aniq. Bu ommaviy "like"bozlikni keltirib chiqardi. Qolaversa, dars ishlamlarini ham xuddi testdagidek onlayn tarzda tekshirish tizimi yaratilsa...

Aziza ABDURAHMONOVA

Oliy ta'lim muassasalariga kirish imtihonlarida o'zgarishlar bo'lganidan xabarimiz bor. O'zbek filologiyasi yo'nalishiga kirish imtihonlaridan tarix fani o'rniga ingliz tili fani qo'yilgani yaxshi bo'lmabdi. Axir til va adabiyot bilan tarix — chambarchas bog'liq. Ingliz tilini, kerak bo'lsa, til kurslariga borib ham o'rganish mumkin. Lekin filologlar uchun tarixni bilmaslik har qadamda pand beradi.

Dildora NORBOYEVA

10 yildan beri Bilimlar bellashuvida hakamlar. Bir gal "Mundoq yordam puli yozmaysizlar ham", deb qo'ydim hazil aralash. "Hakam bo'lishning o'zi baxt-ku", degan javob oldim... Sovuq xonaga o'quvchilar chiqishini kutgan bo'lib qamaldik. Och qolsam, kasal bo'lishimni ta'kidlab, oshxonaga ruxsat oldim, bir formal yigitni qo'shib yuborishdi. Shoshganimdan "Sizga ham tushlik oberishim kerakmi", debman. Keyin tushundim. Gapiravesak, gap ko'p...

MOHLAROYIM

A'lo baholarga o'qiydigan o'quvchilarning orasida jo'yali fikr, istiqbolli takliflari borlari ko'p, ammo ular odamlar huzurida fikrini bayon etishga tortinadi. Hatto yod olgan she'r-lari-yu, yozgan ijodiy ishlarini sizga juda chiroyli o'qib beradi, lekin katta sahnaga chiqqanda... Bir o'quvchimiz, "Men ham tadbirida ishtirok etishni istayman, lekin sahnada gapimni yo'qotib qo'yishdan qo'rqaman. Nazarimda, hamma ustimdan kulayotgandek bo'ladi. Onam ham doim tortinchoqsan, deb kuyiydi", dedi. Bunday o'quvchilar uchun alohida notiqlik darslarini tashkil etishni taklif qilardim. Tortinchoq iste'dodlarni yo'qotib qo'ymaylik.

Nargiza XOLMATOVA

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY MAJLISI QONUNCHILIK PALATASI VA SENATINING QO'SHMA MAJLISI TO'G'RSIDA AXBOROT

Toshkent shahrida 21-yanvar kuni O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi va Senatining qo'shma majlisi bo'lib o'tdi.

Unda hukumat a'zolari, markaziy idoralar rahbarlari, mahalliy va chet el ommaviy axborot vositalari vakillari ishtirok etdi.

Majlisni Oliy Majlis Qonunchilik palatasining Spikeri N.Ismoilov ochdi.

O'zbekiston Respublikasi Davlat madhiyasi yangradi.

Deputatlar va senatorlar qo'shma majlisni o'tkazish bo'yicha muvaqqat kotibiyat va majlisda elektron tizimdan foydalanish ustidan nazorat guruhini sayladilar, kun tartibi tasdiqlandi.

Qo'shma majlisda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev nutq so'zsladi.

Davlatimiz rahbari iqtisodiyotda tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish, ijtimoiy sohalarini rivojlantirish, xal-

qimizga munosib turmush sharoiti yaratish, mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirish yuzasidan ustuvor vazifalarga alohida e'tibor qaratdi. Bu borada muhim takliflarni ilgari surib, ularni amalga oshirish bo'yicha yangidan tasdiqlanadigan hukumat oldida turgan asosiy vazifalar xususida to'xtaldi.

Qonun chiqaruvchi va ijro hokimiyati o'rtasidagi o'zaro samarali hamkorlikni mutlaqo yangi bosqichga olib chiqish, ijroiya organlari rahbarlarining Oliy Majlis palatalari oldidagi hisobdorligini yanada oshirish zarurligi ta'kidlandi.

Shundan so'ng Bosh vazir nomzodi hamda Vazirlar Mahkamasining yaqin va uzoq istiqbolga mo'ljallangan harakatlar dasturi ko'rib chiqildi.

Mamlakatimiz Konstitutsiyasining 98-moddasiga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri nomzodi O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining Qonunchilik palatasiga saylovda eng ko'p deputatlik o'rini qo'lga kiritgan siyosiy partiya tomonidan yoki teng miqdordagi eng ko'p deputatlik o'rinlariga sazovor bo'lgan bir necha siyosiy partiya tomonidan taklif etiladi.

Tadbirkorlar va ishbilarmonlar harakati — O'zbekiston Liberal-demokratik partiyasi saylovda 53 nafar deputatlik o'rini egallagan edi. Partiyaning yaqinda bo'lib o'tgan Siyosiy kengashi majlisida Bosh vazir nomzodi ko'rib chiqildi va Prezidentga taqdim etildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Oliy Majlis ko'rib chiqishi uchun O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri lavozimiga Abdulla Ari-

pov nomzodini tavsiya etdi.

Abdulla Aripov qo'shma majlisda Vazirlar Mahkamasining yaqin va uzoq istiqbolga mo'ljallangan harakatlar dasturi haqida nutq so'zsladi.

Majlisda so'zga chiqqanlar Prezidentimizning ma'ruzasida bayon etilgan ustuvor yo'nalishlarni qo'llab-quvvatlagan holda o'z fikr-mulohazalarini bildirdilar va O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri lavozimiga tavsiya etilgan nomzodni ma'qulladilar.

Oliy Majlis palatalari Abdulla Aripovni O'zbekiston Respublikasi Bosh vaziri lavozimiga tasdiqlash to'g'risida qaror qabul qildi.

Shu bilan O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik palatasi va Senatining qo'shma majlisi o'z ishini yakunladi.

O'za

Ijtimoiy tarmoqlarda nima gap?

Iqtiboslar

Nega bizda e'tibor qaratilgan soha o'lib boraveradi? Adabiyotga e'tibor berila qislandi: adabiyot nashrlari o'lyapti.

Xalqqa gaz bering, gazini emas. Xalq chiroq yoqsan, bir-birining chirog'ini emas.

O'g'rilar ikki toifa bo'ladi: mayda o'g'rilar, qonuniy o'g'rilar.

Ammo ko'pchilik ketib qolyapti. Oxirgi ketgan odam svetni o'chirib ketsin.

Chinakam ozodlik boshqalarga ham xato qilish imkonini berishdadir.

Ko'chaga tashlangan chiqindi shu hudud aholisining butun ijtimoiy muammolari hosilasidir.

Bizda 2 millionga yaqin odam to'yib ovqatlanmaydi. 2 mingga yaqin odam esa yeb to'ymaydi.

Agar bizning kuch-qudratimizga shubha qilsangiz, chetroqqa o'ting, alohida gaplashib olamiz.

Ish haqidagi e'lonlarni o'qib qilgan xulosam: bizdagi ish beruvchilarga arzimmas oylikka ishlaydigan yosh sehrig Merlins kerak.

— Sen nega qahramon bo'lding?

— Qo'rqqanim uchun.

"O'zavtosanoat": "Biz monopoliyaga qarshimiz!"

Sizning fikringiz bilan qiziqadigan dunyodagi yagona inson bu — paket haqida savol bergan supermarket xodimi.

Ularning o'g'irlashi va pora olishi bilan muammo boshlanmaydi. Muammo ular shu ishdan boshqasiga yaramay qolganida boshlanadi.

Prezident nutqidan:

• Ko'p odamlarga jurnalistlar yoqmaydi, lekin menga yoqadi.

• Bizdagi tahlillar bo'yicha, O'zbekistonda eng katta korrupsiya hozircha uchta soha — tibbiyot, oliy ta'lim va qurilishda.

• Korrupsiya biz uchun juda katta zarba beryapti, oyog'imizga kishan bo'lyapti. Kechirasizlar-u, ko'p ko'p qonunlar korrupsion to'dalarga qarab qabul qilingan desak, to'g'ri bo'ladi.

• Deputat: "Prezidentga unvon beraylik".

Prezident: "Menga xalq unvon berib bo'lgan".

• Paxta bajaramiz, g'alla bajaramiz, deb likillab yuradigan zamon o'tib bo'ldi endi. Zamonaviy ish uslubiga o'tishimiz kerak.

• Ko'p sohalariga yosh kadrlarni qo'yayapmiz, o'zgarishlar ko'rinib turibdi. Lekin ko'p joylarda topolmayapmiz. Topolmayapmiz degani, istamayapmiz degani emas. Kadrlarning o'zi yo'q.

• Oldingi parlamentning xatosi shu ediki, u yerda iqtisodchilar kam edi. Hozir mana, sizlarning orangizda zamonaviy iqtisodchilar ko'p. 5 yilda YIMni 100 milliard dollarga yetkazish — juda katta marra.

• Iqtisodiyotimiz 1991-yilda boshqa qo'shnilarimizga nisbatan ancha yaxshi edi... Mustaqillik yillarida yon qo'shnilarimizning eng kattasining yalpi ichki mahsuloti 180 milliard dollarga yetdi. Mana shu masalalarni besh yilda hal qil-sak, tarixda qolamiz.

• Sotsializm zamonidagi narx bilan 25 yil yuridik. Bu holatda hech qachon investor kelmaydi. Hozir narxnavoni birdaniga ko'tarib yuborsak, xalqimizning uni qabul qiladigan daromadi yo'q. Oldin daromadni ko'paytirish kerak.

• Biz hammamiz kechagi zamonimiz. Biz vaqtincha odamlarmiz, bizning zamonimiz boshqa... Biz qo'rquv zamonida yashaganmiz, ana shu asorat bizda qolgan. U asorattan chiqish uchun yangi odam paydo bo'lishi kerak, yangi jamiyat paydo bo'lishi kerak.

Ijtimoiy tarmoqlarni Suhrob ZIYO kuzatdi.

Mushtariy muhokamasi

Tuman olimpiadasi qanday o'tdi?

(Davomi. Boshi 1-betda.)

Nozima AVAZOVA (shartli ravishda o'zgartirildi):

— O'quvchim inshodan 37 ball oldi. Ammo og'zakidan juda past. Hakamlar avval sinfdan tashqari she'r so'ragan, o'quvchim aytgan, keyin sinfdan tashqari badiiy asar debdi, o'quvchim asar nomlarini sanasa, bular darslikda bor, noto'g'ri deyishibdi. Axir nizomda sinfdan tashqari o'qilgan asar deyilmagan-ku, badiiy asardan deyilgan. O'quvchi parchani emas, to'liq asarni o'qigan bo'lishi mumkin-ku. Mana buni haqiqiy nohaqlik desa bo'ladi. O'zingiz o'yab ko'ring, qanday qilib inshodan 37 ball olgan o'quvchi og'zakidan 3 ball olishi mumkin?! Qani hakamlarning adolati?! Kamiga o'qituvchi o'quvchilarning shaxsiyatiga tegib, "men senlarning bilimingdan qoniqmadim. Kelasi yil olimpiadaga kelmanglar", debdi.

Sitora ORIPOVA, Zomin tumanidagi 22-maktab o'qituvchisi:

— Olimpiada tizimi yillardirki yangilanmayapti. Haqiqat bor deymiz, bilimli yutib chiqadi deymiz, lekin hakamlar hay'ati a'zosi bo'lib, haqiqat yo'qligining guvohi bo'lganman va bu ishga qaytib aralashmaslik kerakligini anglaganman. Qolaversa, jarayonni ko'rib "Baliq boshidan sasiydi" degan maqol naqadar rostligiga amin bo'ldim. Chet elga havas qilamiz, PISA va hokazolarni o'rganamiz, deb harakat qilyapmiz. Endi bir savol: kim haqiqat uchun kurashadi? Olimpiada masalasi xalq ta'limi bo'limlari xodimlariga topshirilmasligi va hakamlar umuman boshqa joydan, masalan OTM mutaxassislaridan chaqirilsa, haqiqat biroz yuzaga chiqarmidi?..

"Qani odillik, qani haqiqat?"

Zevarshoh HAMROYEVA, G'ijduvon tumanidagi 4-maktab o'qituvchisi:

— Bu yilgi olimpiada boshqalaridan tubdan farq qildi. Hakamlar kuzatuvchilar bilan hech qanday aloqa qilolmadi, haqiqiy ishga baho qo'yildi. Tekshirish yakunlangandan so'ng natijalar doskada e'lon qilindi. Avval-lari ballar mavhum bo'lardi. Yakunda o'quvchilarga o'qib berilardi. Bu yil ustozlar hakamlardan rozi bo'lishdi. Hatto minnatdorchilik bildirishdi. Ham-madan ham yaxshisi, ustozlar sovuqda kechgacha o'tirishmadi. O'quvchilar birinchi kuni insho yozdi, keyingi kun test topshirdi. O'quvchilarning yaxshi natijaga erishganlaridan xursandmiz.

Ziyoda MAMAJONOVA, Kosonsoy tumanidagi 28-maktab o'qituvchisi:

— Olimpiadada ishtirok etish uchun maktablarga bittadan o'quvchi olib kelish

shart degan tushuncha bo'lmasligi kerak. Qaysidir maktabda alohida iqtidori bor o'n o'quvchi bo'lsa, barchasi qatnashsin. Mumkin bo'lsa, fan olimpiadalari bir paytda emas, turli vaqtda o'tkazilsa, ana shunda bir o'quvchi bir nechta fandan qatnashib, o'z imkoniyati, bilimini yanada yaxshiroq aniqlab oladi. Shunda iste'dodlar ko'proq kashf etilardi. Masalan, farzandim doim matematika fanidan olimpiadaga qatnashadi, natijalari yaxshi. Lekin informatika va fizikaga ham qobiliyati bor. Bunday o'quvchilar juda ko'p, ularga imkoniyat berish kerak.

Sayyora PARPIYEVA, Jalaquduq tumanidagi 7-maktab o'qituvchisi:

— Matematika fanida masalalarning murakkab berilishi bor gap. Ammo xalqaro olimpiada masalalarini kuzatib borsangiz, masalalar murakkablik jihatdan to'g'ri tanlanganiga amin bo'lasiz. O'quvchilarning orasida shunday kuchlilari borki, javobni sodda va chiroyli yechimlar bilan taqdim eta oladi. Fan olimpiadalarini tashkillashtirish masalasida mening ham takliflarim bor. Olimpiadalar ham xuddi abituriyentlar imtihonidek ixtiyoriy ravishda tashkil etilsa, xohlovchilar qatnashsa deymen. Qishning sovuq kunlari emas, oktabr, noyabr, aprel, may oylarida o'tkazilsa maqsadga muvofiq bo'lardi. Olimpiadani tashkil etish va o'tkazish tartibi bo'yicha fikr-mulohazalarni, vujudga kelayotgan muammolarni hal etish yuzasidan takliflarni vazirligimizga siz va biz kabi ustozlar yozma ravishda yetkazishimiz lozim. Barcha fikrlar o'rganilib, shu masala o'zining ma'qul yechimini topadi, deb o'yayman.

Hakamlar nima deydi?

Nargiza MIRZAAHMEDOVA, Norin tumanidagi 31-maktab o'qituvchisi:

— Matematika fanidan 10-sinflarga hakamlik qildim. 5 nafar hakamning o'quvchilarga tegishli ishlarni boshqa o'qituvchilar tekshirdi. Biz o'quvchilarning balini hammaga o'qib berganda eshitdik. Menimcha, haqqoniy bo'ldi. Sababi, o'tgan yillarda yozma ish — testni 100 foiz ishlab qo'yishardi, o'quvchilar tayyorini olgani uchun. Bu yil ball u darajada yuqori bo'ldi. Metodistlar haqiqiy bilimi bor o'quvchi g'olib bo'ladi, deyishdi. Chunki viloyat bosqichiga tumanning nufuzini ko'taradigan o'quvchi chiqishi kerak-da.

Nafisa ORTIQOVA, Uchko'priq tumanidagi 29-maktab o'qituvchisi:

— Hakamlar haqida salbiy qarashlar-da haqiqat bor, chunki hammaga yutuq kerak, obro' kerak, ustama kerak, mukofot kerak... Ammo bu degani vijdonlilar

yo'q degani emas. Masalan, biz ingliz tilida yozilgan insholarni 5 guruhga ajratib olamiz-da, qo'lma-qo'l aylantirib, kelishib ball qo'yamiz. Eng yaxshi yozilgan ishlarga yanada hushyorlikni oshiramiz. Chunki bizda bir-ikki marta apellatsiyadan so'ng uyalib qolgan vaziyatlar bo'lgan. Shuning uchun adolati baholashga harakat qilamiz.

Dildora BEKMURODOVA, Termiz tumanidagi 22-maktab o'qituvchisi:

— Bu yil ham hakamlar qatorida bo'ldim. Maktab hovlisiga yig'ilib turgan o'smir yigit-qizlar bilan nigohlarimiz to'qnashganida, sizlardan umid qilamiz, bizni xolis baholang, degan ma'noni uqib olaman. Ularning sof, bolalarcha umid bilan boqayotgan beg'ubor ko'zlariga tik boqish uchun har bir daf-tardagi satrlarni diqqat bilan o'qishga harakat qilaman. Bir necha yildan buyon hakamlik qilayotgan bo'lsam, vijdonim oldida ham, o'sha o'smir yigit-qizlar oldida ham ularning ko'zlariga tik boqa olaman. Aziz ustozlar, biz kelajak uchun sarxil mevalar yetishtirishimiz kerak!

Lobar ERGASHEVA, Romitan tumanidagi 35-maktab o'qituvchisi:

— Olimpiada nizomiga muvofiq bizda o'quvchining ijodiy ishi va testi kodlanadi. Tekshirayotgan kishi uning kimligini bilmasligi kerak. Lekin men dars beradigan o'quvchilarning barchasining xatini taniyman. Shu tufayli tumanimizda hakamlar boshqa sinf o'qituvchilari-dan tanlanadi. Yoki ularning ishini maxsus ekspertlar tekshiradi. Bu bizda ko'p yillik an'ana.

Sanobar XO'JAMURODOVA, Amudaryo tumanidagi 40-maktab direktori:

— Ikki kunda maktabimizdan 10 nafar o'quvchi g'olib bo'ldi, ertasiga ularning safi yana kengaydi. O'tgan yili o'quvchilarning orasida Qoraqalpog'iston Respublikasi g'oliblari ham bor edi. Unda respublika bosqichida ham bizning o'qituvchilar hakam bo'lgan ekan-da? Bizdan hech kim hakam bo'lmagan. Kechirasizlar, oldin bola bilan muntazam ishlang, faqat olimpiada arafasida emas!

Aslida...

Dildor NURMUHAMMEDOVA, Termiz tumanidagi 9-maktab o'qituvchisi:

— Bir narsani to'g'ri qabul qilishni o'rganishimiz kerak: qozonda bori cho'michga chiqadi! XTbga yoki hakam o'qituvchiga kimdan qanday manfaat? Ular bilimi sust o'quvchini chiqarish o'ziga yomonligini yaxshi biladi. Agar tumanda g'olib bo'lgan o'quvchi viloyatdan past ball olsa reytingi tushadi. Shuning uchun xolisona yondashaylik, hamma o'rin ololmaydi.

Eng yaxshidan eng yaxshisi aniqlanadi. O'rin ololmaganlar janjal o'rni-ga qayerda xato qilganini tahlil qilsa, keyingi safar albatta g'olib bo'ladi. Kecha hakam emasdim, o'quvchim g'olib bo'ldi, bugun hakam bo'lib o'quvchim past ball oldi. Ayting-chi, o'rinlar hakamlarniki bo'lsa, o'quvchim nega o'rin ololmadi, yig'lab qoldi. O'ziga ishongan va meni ham ishontirgan o'quvchim xatolarga yo'l qo'ygan. Xatoni tan olib, uni qayta takrorlamaslik ham katta bilim! Birovga tosh otishdan avval o'sha tosh qaytib o'ziga tegishini ham o'ylash kerak.

Adolatxon SOBIROVA, Urganch shahridagi 8-IDUMI o'qituvchisi:

— Maktablar uchun reyting masalasini takomillashtirish kerak. Olimpiada va bilimlar bellashuvi mana shu reytingni belgilaydigan asos bo'lib kelgan. Shu ham sabab bo'lishi mumkin shaffoflik va adolat tamoyillarining buzilishiga. Meni qiynaydigan muammo boshqa. O'qituvchi qishki ta'til-da ozzina dam olish, madaniy hordiq chiqarish, o'z ustida ishlash o'rniga olimpiada o'tayotgan maktab ostonasi-da o'quvchilarning natijasini sovuq havoda tik oyoqda kutadi. Yana ulov ketgan asablarni aytmaymizmi?! Balki olimpiadani boshqa paytda o'tkazish mumkindir.

Dilfuza SUVONOVA, Yangiyo'l tumanidagi 42-maktab o'qituvchisi:

— Olimpiada haqida so'z bo-rar ekan, birgina o'y menga tinchlik bermaydi. Hozirgi kunda 10-11-sinf o'quvchilarning ko'pchiligi repetitorga borishadi. Maktabdagi ustozlar esa ko'p holatda aynan repetitorga borayotgan o'quvchilarni olimpiadaga olib borishadi va g'olib bo'lsa, mana mening o'quvchim g'olib deb maqtanib ham qo'yishadi. Repetitorga borib, g'olib bo'lgan o'quvchining yutug'i kimniki: maktabdagi ustoznikimi yoki repetitornikimi?

Dilorom ESHMAMATOVA, Sergeli tumanidagi 6-maktab direktori:

— Bilimi bor o'quvchilar baribir yutadi. Hakamlar har bir qilgan ishga javob beradi. Bizning tumanda fan olimpidasi 95 foiz adolati va haqqoniy o'tkaziladi. Bu yil tumanda 24 ta o'rin oldik, o'tgan o'quv yilida 19 ta edi. Har o'quv yili olimpiadaning shahar bosqichida 7-10 nafargacha o'quvchilarning g'oliblik safida bo'lishadi. Respublikada ham o'rin olganlar talaygina. Mehnat qilgan o'qituvchi va bilim olishdan charchamagan o'quvchi albatta g'oliblikni qo'lga kiritadi.

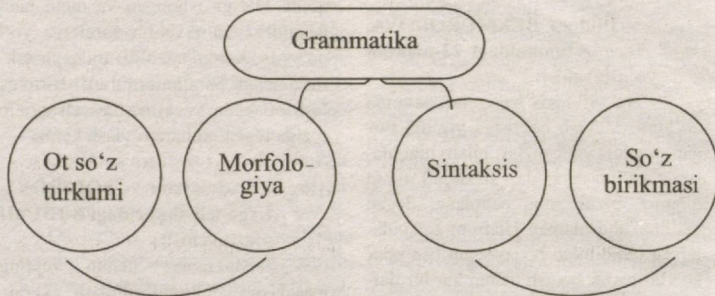
Niginabonu SHUKUROVA tayyorladi.

Sinab ko'ring

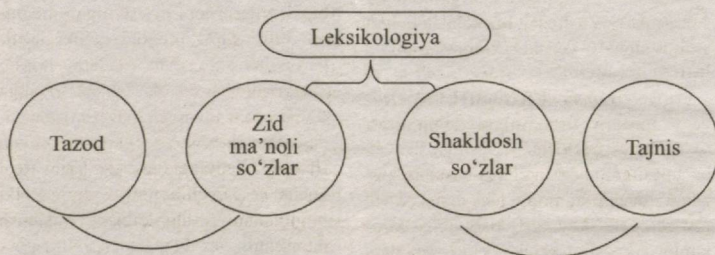
Ona tili va adabiyot darslari uchun interfaol metodlar

Jahonning ko'plab ilg'or mamlakatlarida vaqt sinovidan o'tgan yangi pedagogik texnologiyalarning dars maqsadini amalga oshirishda samarasi yuqori. Chunki bular yordamida o'quvchilarning faolligi oshib boradi.

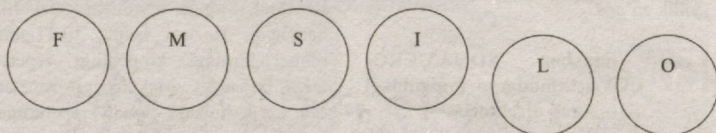
Ona tili darslarini o'tishda **"Tarmoqli dastur"** usuli mavzuni tarmoqlarga ajratib tushuntirishda asqotadi. Masalan, Morfologiya mavzusini tushuntirishda bu usuldan foydalanish yaxshi natija beradi.

Bu jadvalni yana davom ettirish o'quvchining fikrlashiga bog'liq. Bunda o'quvchining bo'limlar bo'yicha olgan bilimlari yodga olinadi. Yoki leksikologiya bo'limida ham bu usulni qo'llash mumkin.

"Chiziqli dastur" usulida o'tilgan mavzular bo'yicha tilshunoslikka oid atamalarning bosh harflari qo'yilib, ular usti yopiq holatda bo'ladi. Agar o'quvchi shu atamalarni to'g'ri va to'liq aytib bersa, baholanadi, agar ayta olmasa, chiziqda uzilish bo'lib, o'quvchi baholanmaydi.

Ona tili darslarida samarali usullardan yana biri Power Point dasturi asosida taqdimot tayyorlab, mavzuni turli usullarda taqdim etishdir. Bunda yangi tafakkur jarayoni kechadi, o'quvchi ko'rish orqali olgan taassuroti asosida fikrlaydi. Power

Pointning imkoniyatlari keng bo'lib, bu prezentatsiyaning ekrandagi variantini rang-barang manbalar yordamida tuzish imkonini beradi.

Slaydlarda o'tiladigan grammatik mavzu jadval, sxemalar orqali beriladi. O'qituvchi bu holatda ma'ruzachi emas, balki sharhlovchi bo'lib, o'quvchilar bu darsning faol ishtirokchisiga aylanadi, slayddagi qo'shimcha manbalar o'quvchining mustaqil ravishda xulosa chiqarishiga yordam beradi. Shu bilan birga, slaydga qo'yilgan manzaralar, ranglar, jadvallar ularni ruhan charchatmaydi. Slaydlarda mavzularning semantik guruhlanishi va nutqdagi barcha shakllarning soddadan murakkabga qarab berilishi o'quvchining grammatik qoliplarni mantiqiy izchillikda eslab qolishiga yordam beradi.

Mavzuni boshqa fanga bog'lab o'tish ham samara beradi. Ona tili darslarini rus tili, chet tili darslari bilan solishtirib, taqqoslab o'tish o'quvchining o'xshash va farqli jihatlarni ajratishi, qiyoslashi hamda xotirada yaxshi saqlab qolishida ko'mak bo'ladi. Masalan, ona tili darsida fe'l zamonlari ingliz tili darsida qanday bo'lishi fan o'qituvchisi yordamida yoki o'quvchilarning o'zlari bilan takrorlash orqali farqlar aniqlanadi. O'quvchini qiziqtiradigan savollar ana o'sha qiyoslashlar orqali ham kelib chiqadi.

Adabiyot — inson his-tuyg'ularini o'rganadigan, o'rgatadigan fan. Adabiyot darslarini tarix, geografiya, tasviriy san'at, musiqa fanlari bilan uyg'unlashtirgan holda o'tish maqsadga muvofiq. Bu bilan biz — bo'lajak harbiylarga qo'shimcha ravishda xaritadan va o'tmish ajdodlarimiz tarixidan, rangtasvir va psixologiyadan ham saboq bergan bo'lamiz. Xaritani bilish harbiylar uchun juda zarur. Oddiygina misol: adabiyot darsida Mahmud Koshg'ariy hayoti va

ijodiga oid mavzuga nazar solsak. Siz Koshg'ariy haqida darslikdagi ma'lumotlarni har xil usullar orqali o'ting, tushuntiring-da, dars so'ngida dunyo xaritasi yoniga bir o'quvchini qo'yib, xaritadan mavzu jarayonida qo'llangan toponimik nomlarni ko'rsatishni so'rang. Bu bilan mavzudan chetlashmaysiz, balki o'quvchiga yana qo'shimcha ma'lumot bergan bo'lasiz. Adabiyot muallimi tom ma'noda universal o'qituvchi bo'lishi kerak. Chunki badiiy asarlarni sharhlash jarayonida, kerak bo'lsa, o'quvchiga yetkazib berish uchun fandagi har bir jarayonlardan xabardor bo'lish lozim.

Badiiy asarlarda tasvirlangan manzaralarni rangli tarzda ifodalash yoki suratlarini so'z orqali tasvirlashda inson qiyofasini ochib beruvchi chizgilar ahamiyatlidir. Masalan, Kamoliddin Behzod Shayboniyxonni qizil duxoba ustida o'tirgan holatda tasvirlaydi. Bu tasvir usulidan yozuvchi Pirimqul Qodirov o'zining "Yulduzli tunlar" asarida foydalanib, uni mohirona sharhlab ham beradi. Asarlardagi qahramonlar kiyimi ranglari harakatlar holati o'sha qahramonning ichki dunyosini ochib beradi. Bu holatlarni anglab yetishda o'quvchiga tasviriy san'at yordam beradi.

Mumtoz shoirlar ijodini o'rganish jarayonida ularning kuyga solingan she'rlaridan ham dars jarayonida foydalanish o'quvchilarga madaniy oziq berish bilan birga, yoshlarda mumtoz musiqamizni sevishtga, tinglashga bo'lgan ehtiyojini uyg'otadi.

Mana shu kabi o'quv materiallarini turli ko'rinishda taqdim etish ta'lim jarayonida mavzuni oson qabul qilish, ma'nosini to'liq anglash, esda saqlab qolish va takrorlashda o'z natijasini beradi.

Dilafro'z NEGMATOVA,
Samarqand Temurbeklar maktabining
ona tili va adabiyot fani o'qituvchisi

Ona tilida berkinmachoq, matematikada she'riyat

Har bir darsda o'qituvchi yangi bilimlarni o'quvchilarga qiziqarli, oson va yodda qoladigan qilib yetkazishi kerak. Shunda dars jarayoni bir-birini takrorlamaydigan, rang-barang ko'rinishga ega bo'ladi va o'quvchilarni mustaqil fikrlashga undaydi, xotirasini mustahkamlaydi. Qo'llangan har bir yangi metod va didaktik o'yinlar olingan bilimlarni esdan chiqarmaslikni ta'minlaydi va bolalar e'tiborini ko'proq tortadi. O'qituvchi darsga mohirona yondashsa, o'quvchilar diqqatini jamlab, dars samaradorligi oshadi va ular entangi darsni orziqib kutadi.

Tavsiya etilayotgan she'riy jumboqlardan matematika, ona tili darslarida foydalanish mumkin. Har bir o'yinni qo'llashdan oldin u bolaning faqat shaxsiy-psixologik xususiyatlarini

— Qaratqichxon, Tushumxon, Jo'nalishbek, O'rin-payton va Chiqishbeklarni topishga yordam beramizmi? Buning uchun yashirinib olgan kelishik qo'shimchalarni topib, o'z o'miga qo'yishingiz kerak. Agar shu topshiriqni to'g'ri bajarsangiz, Sohibqiron Amir Temur bobomizning dono o'g'itlarini bilib olasiz.

Yaxshi... yomon kun... sina.
Hech bir kishi... g'azab bilan qattiq muomala qilma.

Fil... dumi bo'lguncha, chumoli... boshi bo'l.

Dushman... qo'rqma, muhofiq... qo'rq.

Til — qilich... o'tkir.

Yaxshilar... yaxshilik qil, yomonlar... esa o'z yomonliklari... topshir.

MA'NODOSH SO'ZLAR

Yangi mavzu mashqida ko'p o'ylandi Zilola,
Bajarolmay uy ishin xafa bo'ldi ko'p bora.
Keling, yordam beraylik, birgalashib yozaylik.
Go'zal, suluv, dilbar, xushro'y, chiroyli, lobar...
Aytin, bu qanday so'zlar, bilasizmi, bolalar?

MATEMATIKA DARSIDA "ZUKKO BOLAJON" O'YINI

Qani, aziz bolajon,
Bo'l zukko, uddaburon.
Topgin topishmoqlarni,

Yechib bu jumboqlarni!

1. Bugun maktabda hashar, O'n bola ko'chat ekar.
Yeti qiz gul o'tqazar, Suv quyadi to'rtovi.
Hisobla-da, ayta qol, Bog'da nechta bola bor?

2. Chaqqon qizim Donoxon, O'n besh piyola yuvdi.
Voy, to'rttasin sindirdi, Javonga nechta qo'ydi?

3. Menda o'nta olma bor, Gulyuzda to'rt marta ko'p.
Aytin-chi, o'ylamasdan xo'p, Bizda nechta olma bor?

4. Do'stimda o'n besh anor, Menda uch marta kam bor.
Aziz oldi ikkisin, Menda qoldi nechitasi?

Mashhura SHAROPOVA,
Navoiy shahridagi
11-IDUM o'qituvchisi

Sizni nima qiynayapti?

Bizga qo'shimcha bino qurib bering!

Yoxud ikki smenadan uch smenaga o'tishga majbur bo'layotgan maktab

2018/2019-o'quv yilida Bekobod tumanidagi 2 ta maktabda qo'shimcha bino qurildi, shular qatori bizning maktabda ham qo'shimcha bino qurilishi kerak edi, ammo qurilish qoldirildi. Sababi, bino qurish uchun maydon yo'q edi. Maktab maydoni 83 sotix bo'lib, yarmini bino va daraxtlar egallagan. Tuman kadastri bo'limining xaritasida maktab hududi 1 gektar-u 15 sotix. Ammo yillar davomida maktabga qo'shni bo'lgan 2 xonadon tomonidan ta'lim muassasasiga tegishli bo'lgan yerlar egallanib, rasmiylashtirib olingan. Bu masalada ko'p joylarga murojaat qildik, shu jumladan, sudga ham, natija chiqmadi.

So'ng oldimizda bir chora qoldi, u ham bo'lsa, qo'shimcha bino qurish. Qo'shimcha bino qurish masalasida bir qancha tashkilot rahbarlariga murojaat qilganman, undan ham natija chiqmagach, tuman hokimi N. Abdullayev mahalla futbol stadionini maktab balansiga o'tkazib berdi.

Ammo qurilish uchun yer maydoni hal bo'lsa, 2020-yilda qo'shimcha bino qurishni va'da qilgan mutasaddi tashkilot rahbarlari endi mablag' yo'qligini ro'kach qilib, qurilishni qoldirishdi.

Maktabimiz 2008-yili 320 o'ringa mo'ljallab rekonstruksiya qilingan bo'lsa-da, 10 yil davomida quruvchi tashkilotning xatosini tuzatish bilan o'voramiz. Jumladan, rekonstruksiyaning so'ng ham isitish tizimini almashtirdik, maktab binosi tomining uchdan bir qismini qaytadan ta'mirladik, joriy yilda 12x24 hajmdagi sportzal polini almashtirdik. Hozirgi kunda maktabda 18 ta sinf bo'lib, 448 nafar o'quvchi 2 smenada o'qiydi. 2025-yilgacha yana 5 ta sinf qo'shilishi kutilyapti. O'quvchi-

larimizga dars o'tishga joy topib berolmayapmiz-u, kamiga saylovlarni o'tkazish ham bizning zimmamizga tushdi.

2019-yilning 1-sentabrida 1 ta sinfga xona yetishmagani sababli informatika xonasidagi kompyuterlarni maktabga yaqin joyda yashaydigan o'qituvchining uyiga joylashtirdik. Maktabimiz binosi qurilishida sanitariya-gigiyena talablari qo'pol ravishda buzilgan. Bino chorva fermasi ko'rinishida qurilgan. O'rtada koridor, ikki chetda sinfxonalar. Bekobod tumanida noyabrdan to martgacha shamol bo'lib, elektr tinimsiz o'chaveradi. 6 oygacha maktab koridori qorong'i, qish vaqti 2-smenadagi oxirgi soatlarni o'tishning iloji yo'q. Mahallamiz "Agrouchastka" deyilib, 7 ta katta-kichik mahallalardan tashkil topgan. O'quvchilar dalalarning ichidan, qabristonning yonidagi yo'llardan maktabga qatnashadi. 2-smenadagi darslardan so'ng, qorong'ida ularning uy-lariga qaytishlari qiyin bo'ladi.

2016-yildagi "Umumta'lim maktablari ta'limni tashkil etish va

shart-sharoitlariga qo'yilgan sanitar-epidemiologik talablar"(SanPin №0341-16)ning 2-jadvaliga asoslansak, maktabimizning asl quvvati 216 o'rinni hisoblanadi. Hozir unda 448 nafar o'quvchi tahsil olayotganini hisobga olsak, o'quvchilar zichligi 1.4 emas, aslida 2 dan ortiq. Bu esa yana ko'plab muammolarni keltirib chiqaradi. Aytaylik, bufet yoki oshxonaga zaruriyat katta. Ilgari yaxshi jihozlangan ustaxonamiz va bufetimiz bor edi, rekonstruksiyaning so'ng u ham yo'q bo'ldi. Bu muammolarning barchasi davomatning yomonlashuviga olib keladi, o'quvchilarimizning har ikkinchisi (teng yarmi) kamqon(anemiya). Yana 34 nafari bo'qoq, 11 nafari ko'z kasalliklari bilan og'rigan. Ehtimol, bularning barchasiga maktabdagi nobop sharoit sabab emasdir (nasliy yoki boshqa omillar ham sabab bo'lishi mumkin), ammo men maktab rahbari sifatida o'g'il-qizlarimning sog'lig'i yomonlashishiga maktabda yaratib berolmayotgan sharoitimizning ham ta'siri bo'lmayaptimikan, deb ko'p o'ylanaman. Axir ikki smenali maktabda oshxona bo'lmasligi, bolaning issiq ovqat tugul, issiq choy ichishiga sharoit bo'lmasligi mumkinmi? Afsuski, maktabimizda oshxona uchun ham bo'sh joy yo'q. Maktablarda o'quv haftasi 5 kunlik bo'layotgani qaysidir tomondan ijobiy natijalar olib kelishi mumkindir, ammo bu ham biz kabi maktablarning sharoitiga to'g'ri kelmasligini ta'kidlamay ilojim yo'q.

Sharoitimiz talabga javob bermas-da, o'quvchilarimiz tizimli ravishda turli fanlardan viloyat olimpiadalari-da qatnashib, faxrli o'rinnlarni egallab kelishyapti. Bitiruvchilarimizning 25 foizi OTMlarga o'qishga kiradi.

Mahallamiz aholi sonining o'sishi bo'yicha tumanda 2-o'rinda turadi. Tumanda shunaqa maktablar borki, ikki qavatli maktab binosining teng yarmi yoki ikkinchi qavat bo'sh turadi. Maktab binosi qurilishida aholi soni yoki uning ma'lum davrgacha bo'lgan o'sish darajasi inobatga olinmagan. 2020/2021-o'quv yilida sinflarimiz soni yana 2 taga ortishi kutilmoqda. Ularga qanday joy ajratishga boshimiz qotyapti.

Yuqorida qalamga olgan barcha muammolarimizning yechimi sifatida men Xalq ta'limi tizimi rahbarlaridan quyidagicha yordam so'rayman:

1. 2020-yilda yaqin yillarda aholining maktabgacha bo'lgan yoshdagi qismini hisobga olgan holda maktabimiz uchun qo'shimcha bino qurib berishda amaliy yordam bering. 700 o'rinni zamon talabiga javob beradigan maktabimiz bo'lishini orzu qilyapmiz.

2. Asosan boshlang'ich sinf o'quvchilarining haftalik dars soatlarini iloji boricha o'qituvchilarning oyligiga ta'sir qilmagan holda kamaytirish yoki 6 kunlik dars tartibiga o'tishimizga ruxsat bering.

Abdusalom SATTOROV,
Bekobod tumanidagi
10-umumta'lim maktabi direktori

Mutaxassis minbari

Maktab korrupsiyadan xoli bo'lishi kerak!

Ta'lim sifatini oshirish maqsadida ko'plab chora-tadbirlar ko'rilayotgani, o'qituvchilarga imtiyozlar berilayotgani, ularning nufuzini oshirishga katta e'tibor qaratilayotganiga qaramasdan ta'lim sohasi korrupsiyadan butkul xalos bo'lmayapti.

O'rta ta'limdagi korrupsiya ikki yo'nalishda namoyon bo'lmoqda. Boshqaruv tizimidagi va ta'lim maskanlaridagi korrupsiya. Ta'lim tizimini boshqarishdagi korrupsiya — moddiy yoki nomoddiy manfaat evaziga mahalliychilik, qarindosh-urug'chilik, shaxsiy sodiqlik sifatlarini nazarga olib yoki nomutaxassisi, malakasi yetarli bo'lmaganlarni ishga qabul qilishdan iborat. Misol uchun, pedagogik diplomga ega bo'lmagan shaxs "qayta tayyorlovdan o'tdi" degan guvohnoma bilan boshlang'ich sinflarga dars beriyapti. Malakasi yetarli emasligi aniqlangach, maktab direktori Mehnat kodeksining 100-mod-

dasiga ko'ra mehnat shartnomasini bekor qilishni ma'lum qiladi. Ammo ta'lim boshqarmasining bitta qo'ng'irog'i bilan maktab direktori qarorini amalga oshir olmaydi.

Korrupsiyaga barham berish choralaridan biri sifatida pedagogik diplomga ega bo'lmagan shaxslarning "qayta tayyorlovdan o'tdi" degan guvohnoma bilan maktablarda ta'lim berishni taqiqlash joiz deb bilaman. Kezi kelganda aytish lozimki, ta'lim tizimini boshqarishning quyi bo'g'inlarini tubdan isloh qilish kerak, chunki boshqaruvdagi nozarur bo'g'inlarning ko'pligi ham korrupsiyaga omildir.

Maktablardagi korrupsiya qanday holatlarda namoyon bo'lmoqda va ularni bartaraf etish uchun nima choralar ko'rish lozim?

Kuzatuv kengashlarining faoliyati kutilgan natijani bermayapti. Ayniqsa, munosib maktab rahbarini tayinlash yoki noliyqlarini lavozimidan ozod etishda ularning roli sezilmayapti. Ba'zi holatlarda kuzatuv kengashining qarorlariga to's-qinlik yoki mensimaslik holatlari ham kuzatilmoqda. Maktab ustavidagi tartib-qoidalar qog'ozda qolib ketmoqda. Ko'plab o'qituvchilar o'z ustavidan bexabar. Maktab ustavini bilmaslik ham qonunbuzilishlarga sabab bo'lyapti.

Maktab oshxonalarida ro'y berayotgan qonunbuzilishlar korrupsion holatlarga shart-sharoit yaratmoqda. Vazirlar Mahkamasining 2016-yildagi

"Umumiy o'rta va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi muassasalarida sog'lom ovqatlanishni tashkil etishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qaroriga ko'ra bolalarga maktab oshxona-bufetlarida sotishi taqiqlangan mahsulotlar ro'yxati tuzilgan va bu ro'yxat barcha maktablarda ko'rinarli joyga o'rnatilishi shart. Holbuki, maktab oshxonalarida nafaqat bolalar sog'lig'iga, millat genofondiga ziyon yetkazilyapti, balki Vazirlar Mahkamasining qarori ham bajarilmayapti.

Mehnat kodeksining 79-moddasida davlat korxona, tashkilotlarida yaqin qarindoshlarning bir-biriga bo'ysunuvi yoki nazorati ostida ishlashlari taqiqlangan. Shunga qaramasdan, ko'plab maktablarda Mehnat kodeksining mazkur talabiga mutlaqo rioya qilinmayapti. Bu ham korrupsiyaga omildir.

Shuningdek, maktabgacha ta'lim sohasidagi yuridik xizmat faoliyatini tashkilot, muassasa rahbarlaridan mustaqil qilib, bevosita Adliya organlariga bo'ysunish tartibini joriy etish ham ta'limdagi korrupsion holatlarga barham berish choralaridan biri hisoblanadi. Ta'lim sohasidagi ba'zi lavozimlarda mutaxassislarning uzoq yillar ishlashi ham korrupsiyaga omil bo'lmoqda. Ularning lavozim muddatlarini cheklash hamda maktablar rahbariyatini reja asosida majburiy tartibda rotatsiya qilish qoidasini joriy etish ham ko'plab qonunbuzilishlarga barham beradi, korrupsiyaning oldi olinadi.

Ta'lim maskanlari qonunbuzilishlardan, korrupsiyadan mutlaqo xoli bo'lishi lozim. Zero, maktab hayoti jamiyat hayotini aks ettiradi.

A.SATTOROV
G'ijduvon tumani xalq ta'limi bo'limi yuristkonsulti

O'qing va uqing

O'quvchilar uchun: «The Essential 55»

(Davomi. Boshi o'tgan sonlarda.)

➔ 21-QOIDA.

Sinfda odob-axloq qoidalariga amal qilamiz. Har qanday topshiriqni bajarishda hamjihat va samarali harakat qilamiz. Bularga erishish uchun quyidagi qoidalariga amal qilishimiz kerak:

1. Beruxsat o'rningizdan turmang. Istisno: agar tobogingiz qochsa, darhol chiqib keting.

2. Quyidagi holatlardagina gapirishingizga ruxsat beriladi:

a) qo'lingizni ko'targaningizdan so'ng, sizga murojaat qilsam;

b) sizga savol bergan paytim, unga javob qaytarish uchun;

d) tushlik vaqti;

e) sizga biron topshiriq bersam (masalan, guruh bo'lib ishlash vaqti-da).

➔ 22-QOIDA.

O'zingiz bilan idishda suv olib kelishingiz va uni partangiz ostiga qo'yishingiz mumkin. Dars o'tayotgan vaqtimda suv ichish uchun mendan ruxsat so'rashingiz shart emas. Shuningdek, o'zgalarga ko'rsatmasdan va menga ehsitimasdan biron narsa tanovul qilishingiz ham mumkin.

➔ 23-QOIDA.

Maktabdagi boshqa o'qituvchilarning ismini bilib oling va ularga ismlarini aytib murojaat qiling. Masalan, "Xayrli tong, janob Grehem" yoki "Xayrli kun, Otiz xonim". (Eslatma: agar sinxonada bo'lsangiz, unda o'qituvchilar bilan bemalol gaplasha olmaydiz, sababi bu vaqtda "gapirmaslik" qoidasi ishga tushadi (21-qoida). O'qituvchilar bilan maktab ichida va tashqarisida faqat darsdan xoli vaqtda, ta'til payti, topshiriqqa binoan va sinflarni almashtirish vaqtida gaplashishingiz mumkin).

➔ 24-QOIDA.

Hojatxonadan foydalanganingizdan so'ng unitaz suvini tortishni va qo'lingizni yuvishni unutmang. Qo'lingizni yuvgandan so'ng suvni o'chirish uchun jo'mrakni burashda hojatxona qog'ozidan foydalaning (jo'mrakni qo'lingiz bilan ushlamaslik maqsadida). Imkon qadar yuvilgan qo'llaringiz bilan kir joylarni ushlamaslikka harakat qiling.

➔ 25-QOIDA.

Maktabimizga tez-tez mehmonlar kelib turishadi. Agar ulardan birotasi bizning sinfni ko'rishni ixtiyor etsa, unda ikki o'quvchini mehmonni kutib olish uchun kirish eshigi oldiga yuboraman. Mehmonimiz kelgach, u bilan ko'rishib, ichkariga taklif qilasiz. Mehmonni sinfga olib kirishdan avval maktab bo'ylab kichik ekskursiya o'tkazganingiz ham ma'qul.

➔ 26-QOIDA.

Oshxona(bufet)da joylarni butkul band qilmang. Kimdir yoningizda o'tirishni istasa, uni bajonidil taklif qiling. Hech kimning ra'yini qaytarishga harakat qilmang. Biz — bir oilamiz hamda bir-birimizga hurmat va bag'rikenglik bilan munosabatda bo'lishimiz zarur.

➔ 27-QOIDA.

Agar men yoki boshqa o'qituvchi biron o'quvchi bilan gaplashayotgan yoki unga tanbeh berayotgan bo'lsak,

➔ 29-QOIDA.

Amal qilishingiz lozim bo'lgan ovqat bilan bog'liq bir qator etiket qoidalar mavjud bo'lib, ularni "Mening etiket alifbom" (My ABC's of etiquette) deb nomlaganman.

a) ovqatlanish uchun stol atrofiga o'tirishingiz bilan, eng avvalo, tizzangizga salfetka qo'yishni (yoyishni) esdan chiqarmang. Agar oshxona jihozlari salfetkaga o'ralgan bo'lsa, ularni olib, salfetkani tizzangizga qo'ying;

b) ovqatlanib bo'lgach, salfetkani stolga, tarelkaning chap tomoniga qo'ying. O'zingizni betartib qilib ko'rsatishni xohlamasangiz, salfetkani g'ijimlamang. Ammo salfetkani taxlab qo'yish ham to'g'ri kelmaydi. Bu o'sha salfetkadan qayta foydalanish istagingiz borligini ko'rsatadi. Salfetkani hech qachon stulda qoldirmang. Bu bilan salfetka stolga qo'yishga arzimaydigan darajada iflosligini ko'rsatasiz. Yana, ba'zi joylarda, stulga qo'yilgan salfetka ushbu restoranga (ovqatlanish joyiga) boshqa qaytib kelmaslik ishorasini ham beradi;

d) hech qachon tirsagingizni stolga qo'ymang;

e) bir qo'llab ovqatlaning. Faqat biror narsa kesayotganda yoki nonga biron narsa surtayotgandagina ikki qo'lingizni ishlatsangiz bo'ladi. Hech qachon bir qo'lingizda vilka, ikkinchi qo'lingizda stakanni bir vaqtda tutmang;

f) hech qachon qo'lingizni yalamang. Agar qo'lni tozalash niyatida bo'lsangiz, buning uchun salfetka bor;

g) labingizni chapillatmang va qattiq (ovoz chiqarib) chaynamang;

h) og'zingizni ochgan holda chaynamang;

i) og'zingizni to'ldirib ovqat yemang. Ba'zi odamlar og'ziga ovqat solib, bir vaqtda gapirishadi ham. Siz bunday qilmang. Avval yeb olib, keyin gapiring;

j) agar tishingiz orasiga biron narsa kirib qolsa, o'sha joyning o'zida olib tashlashga urinmang. Avval alohida xonaga chiqib, keyin olib tashlang;

k) xo'rillatib ichmang;

l) ovqatingizni o'ynamang;

m) agar vilka, salfetka yoki shu kabilar tushib ketsa, ularni yerdan olib, stol ustiga qo'ymang. Bu juda qo'pol va gigiyenaga to'g'ri kelmaydigan ish. Yerdagi narsani olsangiz, uni ofitsiantga bering va o'tirganlardan uzr so'rab, ovqatlanishni davom ettirishdan avval albatta qo'lingizni sovunlab yuvib keling. Yaxshisi, biror jihoz yerga tushganda ofitsiantdan o'sha jihozni yangilab berishni iltimos qiling va yerdagi narsaga tegmang;

n) deyarli barcha ovqatlarni tanovul qilayotganda oshxona jihozlaridan foydalaning. Quyidagi 10 ta ovqatni iste'mol qilish uchun qo'lingizni ishlatsangiz bo'ladi:

1) pitsa;

2) bekon;

3) pechenye;

4) non (har doim yeya olishingiz mumkin bo'lgan kichkina bo'lakcha kesib (sindirib) oling. Agar nonga biron narsa surtmoqchi bo'lsangiz, unda nonning barcha bo'lagiga surtmang. Avval bittada tishlay oladigan qismiga surting. Yeb bo'lgach, naybatdagisiga o'tasiz);

5) makkajo'xori (uni uzunligi bo'ylab yeyish kerak, ko'ndalang aylantirib emas);

6) xodog, hamburger, sendvich, shuningdek, biskvitlar;

o'sha o'quvchiga qaramang. Chunki o'zingizda ham biron muvaffaqiyatsizlikka uchrasangiz bo'lsa yoki sizga tanbeh berishsa, o'zgalarning sizga qarashlarini xohlamagan bo'ladingiz. Shu sababli bunday vaziyatda siz ham boshqalarga qaramang. Agar sizga tanbeh berayotgan bo'lsam, unda o'zgalar qarab turgani uchun jahll qilmang va bu holatdan bezovta bo'lmang. Hammasini menga qo'yib bering va bu vaziyatga yechim topa olaman.

➔ 28-QOIDA.

Agar uyga vazifa masalasida biron savolingiz bo'lsa, unda menga qo'ng'iroq qilishingiz mumkin. Qo'ng'iroq'ingizga javob bera olmasam, unda taxminan quyidagi ko'rinishda xabar qoldiring:

"Salom, mister Klark. Men Menga

uy vazifasi bilan bog'liq quyidagicha yordam kerak:

Menga soat _____ gacha qo'ng'iroq qilishingiz mumkin. Rahmat".

Va asosiysi, ushbu xabarni 14 marta qoldirishingiz shart emas.

7) kartoshka fri va chipslar;

8) qovurilgan jo'ja;

9) sarsabil (ha, o'sha siz ovqatga qo'shib yeydigan uzunchoq, yashil ko'kat);

10) mevalar (masalan, uzum, olma, apelsin, sabzi va hokazo);

o) hech qachon uzoqroqdagi biron narsani olish uchun kimningdir oldiga qo'l uzatmang. Yaxshisi, kerakli narsani olib berishlarini so'rang. Masalan: "Iltimos, menga tuzni uzatib yuboring";

p) joyingizga o'tirib, so'ng ovqatlanishni boshlang.

q) agar siz restoranda ovqatlanayotgan bo'lsangiz, unda stol atrofidagi barchaga ovqat olib kelinmagungacha tanovulni boshlamay turing;

r) yo'lning uzoqligidan, ovqatning bemazaligidan yoki ko'p kutishga to'g'ri kelgan vaziyatlarda shikoyat qilmang yoxud noliang. Salbiy fikrlaringiz bilan o'zgalarga kayfiyatiga ta'sir qilmang;

s) agar siz ovqat uchun qaysi oshxona jihozini ishlatishni bilmayotgan bo'lsangiz, unda eng avval tarelkangizdan uzoqroqda joylashgan vilka, qoshiq va pichoqlardan foydalaning. Chap tomoningizda salatlar uchun vilka tashqi tomoni bilan turadi, uning yonida esa ovqatga ishlatish uchun vilka ichki tomoni bilan turadi. O'ng tomonda suyuq ovqat uchun qoshiq, uning yonida esa choy yoki kofeni aralashtirishga mo'ljallangan qoshiqcha turadi. Ulardan keyin yonida ovqat uchun pichoq joylashgan bo'ladi. Tarelkaning yuqori qismidagi jihozlar desert uchun mo'ljallangan;

t) ovqatlanib bo'lgach, o'zingizdan tarelkani surib qo'ymang. Yaxshisi, u turgan joyida qolaversin. Agar ovqatlanib bo'lganingizni ko'rsatmoqchi bo'lsangiz, unda vilka va pichoqni tarelka ustiga eni bo'ylab diagonal tarzda qo'ying. Vilkaning uchini, shuningdek, pichoqning ham tig'ini pastga qaratib qo'ying. Sizga yaqin tarafda vilka turishi kerak;

u) hech qachon ishlatilgan oshxona jihozlarini qaytib stolga qo'ymang. Uni tarelka ustida yoki ovqat idishining o'zida qoldiring;

v) agar biron oshxona jihozini ishlatmagan bo'lsangiz, uni tarelka ustiga yoki ovqatga solmang. Ularni turgan joyida qoldiring;

x) ofitsiantga buyurtma berayotganda, savol so'rayotganda yoki rahmat aytayotganda har doim unga qarab murojaat qiling;

y) ofitsiant sizdan buyurtma qabul qilayotganda, ismini so'rang. Imkon boricha unga tez-tez ismi bilan murojaat qiling;

z) agar siz biron ish bilan tashqariga chiqmoqchi bo'lsangiz, albatta, stol atrofidagilardan uzr so'rab turing;

o) sizga desert yoki shunga o'xshash narsa taklif qilina-yotganda, "Siz nima deb o'ylaysiz?" yoki "O'zingiz nimani xohlagan bo'ladingiz?" kabi savollardan ko'ra, "Qanday variantlar bor?" deb so'raganingiz ma'qul. Natijada restoranda yo'q mahsulotlarni sanashga ketadigan vaqtni tejaysiz;

g) hech qachon ofitsiantlarga xizmatkordek muomala qilmang. Ularga hurmat va muloyimlik bilan murojaat qiling. Unutmang, ular buyurtma olib, sizga ovqat olib keladigan insonlar. Axir ofitsiantlar tomonidan qandaydir yomonlik qilinishini xohlamaysiz-ku.

Xushnadbek XUDOYBERDIYEV tarjimasi.

(davomi keyingi sonlarda)

2018-yili 69,7, 2019-yili esa 59,63

Abituriyentlar bilimi pastlayapti(mi?)

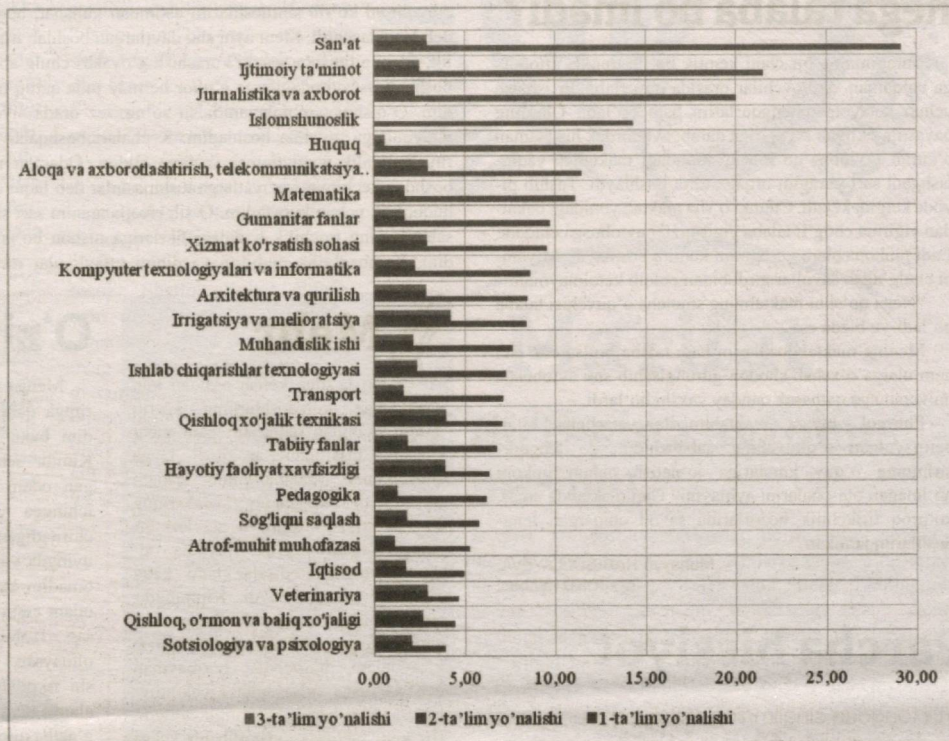
O'tgan yilgi oliy ta'lim muassasalariga kirish uchun test sinovlari ko'pchilikning diqqat markazida bo'ldi. Sababini bilasiz, birdaniga uchta yo'nalishga hujjat topshirish imkoni berildi. Maqsad — oliy ta'lim olgan yoshlar qatlamini kengaytirish, ularning oliy ta'lim olishga bo'lgan qiziqishini oshirishdir. Xo'sh, bu islohot qanchalik ish berdi? Abituriyentlarning soni oshgani tayin, lekin sifat-chi?

Davlat test markazi tomonidan o'tkazilgan abituriyentlarning test natijalari tahliliga ko'ra, 2019/2020 o'quv yilida oliy ta'lim muassasalarining bakalavriat ta'lim yo'nalishlariga abituriyentlar tomonidan jami 979 213 ariza (tanlov 10,22) topshirilgan. Bu ko'rsatkich 2018/2019-o'quv yilida 814 952 ni (tanlov 8,9) tashkil qilgan edi. O'sish darajasini raqamlar ko'rsatib turibdi. 2019/2020-o'quv yili uchun test sinovlari bakalavriat ta'lim yo'nalishlariga respublikaning 60 ta oliy ta'lim muassasalari hamda ularning 19 ta filialida o'tkazildi.

Qaysi soha ko'proq tanlangan?

DTM taqdim qilgan ma'lumotlar ta'lim o'zbek tilida olib boriladigan maktab, akademik litsey va kasb-hunar kolleji bitiruvchilari uchun aloqa va axborotlashtirish, telekommunikatsiya texnologiyalari, huquq, islomshunoslik, jurnalistika va axborot, ijtimoiy ta'minot va san'at kabi ta'lim sohalarini obro'-e'tiborli ekanligini ko'rsatadi. Hujjat topshirgan abituriyentlarning sohalar bo'yicha taqsimotini o'tgan yil bilan taqqoslaydigan bo'lsak, IT, san'at va jurnalistikaga bo'lgan qiziqish keskin oshgan (1-jadval). Bunga so'ngi yilda axborot va so'z erkinligiga birmuncha yo'l berilgani sababdir, balki. Ammo, afsuski, ishlab chiqarish texnologiyasi, muhandislik ishi,

2019-yilda talabalikka tavsiya etilgan abituriyentlar ta'lim sohalarini kesimida

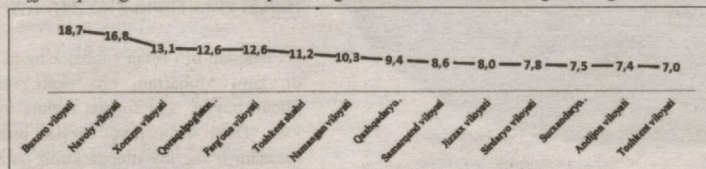

baliqchilik, sotsiologiya kabi ta'lim yo'nalishlariga hujjat topshirish sezilarli darajada pasaygan. Axir mamlakatdagi o'zgarishlarni to'g'ri baholab, muammo va kamchiliklarni ko'rsatib beruvchi sotsiologlar, davlat iqtisodiyotini ko'tarishda muhim rol o'ynaydigan ishlab chiqarish bo'g'inini rivojlantiruvchi soha mutaxassislari har qachon-

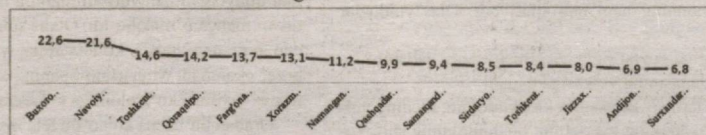
gidan ham bugun zarur emasmi? To'g'ri, axborot texnologiyalari yo'nalishi — bugungi zamonning talabi. Ammo san'at sohasiga o'zini ko'r-ko'rona urayotgan yoshlar-chi? Ular boshqa jiddiy sohalarida o'zini tasavvur etolmagan uchun bu yo'nalishni tanlashdimi yoki san'atkorlarning oshig'i olchi ekanligi ularni bu sohaga jalb qilmoqdam?

Qaysi hudud abituriyentlari faol?

OTMlarga kirish borasida respublika bo'yicha Buxoro va Navoiy viloyatlari yoshlari yetakchi bo'lishgan. Bilamizki, Buxoroning o'ziga xos abituriyentlar maktabi bor. Bu hudud mana necha yildirki, eng ko'p abituriyenti talaba bo'lgan hudud sifatida birinchi o'ringini bermay kelmogda. Ushbu o'quv yilida Buxorodan 50 577 nafar abituriyent ariza topshirgan bo'lsa, shundan 9 436 nafari o'qishga kirgan. Aytish kerakki, ikki yil oldin bu ko'rsatkich 6 078 nafarni tashkil etgan edi. Navoiylik yoshlardan esa 34 541 ta ariza kelib tushgan bo'lsa, shundan 5 800 hujjat egasi talabalik baxtiga erishdi. Kuchli uchlikni Xorazm viloyati yoshlari yakunlaydi. Xorazmdan hujjat topshirgan 55 764 nafar yoshning 7 279 nafari o'z orzusiga erishgan.

2019 yil birinchi marta hujjat topshirib talaba bo'lgan abituriyentlar ko'rsatkichida ham Buxoro va Navoiy viloyatlari yetakchilikni boy bermagan. Buxorodan 22,6 foiz, Navoiydan esa 21,6 foiz abituriyent o'qishga kirgan. Uchinchi o'rinni esa 14,6 foiz bilan Toshkent shahri band etgan.

2019-yil o'tkazilgan test natijalariga ko'ra, davlat granti asosida eng yuqori balli abituriyentlar Toshkent davlat yuridik universiteti (187,9), Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti (186,7), Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti (181,4) ga to'g'ri keladi. To'lov-shartnoma asosida esa eng yuqori ko'rsatkich Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti (166,15)da kuzatilgan. Bundan tashqari, talab-

alikka tavsiya etilgan abituriyentlarning umumiy ballari nisbatan past bo'lgan oliy o'quv yurtlariga Toshkent davlat texnika universiteti Olmaliq filiali (89,12), Toshkent davlat texnika universiteti Termiz filiali (86,81), Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti Buxoro filiali (83,25), Toshkent kimyo-texnologiya instituti (82,38), Toshkent davlat texnika universiteti Qo'qon filiali (80,6), Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti Qarshi filiali (79,37), Toshkent kimyo-texnologiya instituti Yangiye filiali (78,15), Toshkent davlat yuridik universiteti Ixtisoslashtirilgan filiali (73,5), Toshkent kimyo-texnologiya instituti Shahrisabz filiali (69,5) kabilarni kiritish mumkin. Bu holat kasbga yo'naltirish ishlarining nisbatan bo'shligi, umumiy ahvol, jamoatchilik fikri, oliy ta'lim muassasalaridagi mutaxassislarning obro'-nufuzini oshirish kerakligi, tarmoqning rivojlanishi va boshqa omillar bilan bog'liqdir.

Endi e'tiboringizni eng past ball bilan to'lov-shartnoma asosida o'qishga tavsiya qilingan OTMlar va kirish ballariga qaratmoqchimiz. Bunda oxirgi uchlikni 66,6 ball bilan Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti Buxoro filiali boshlab beradi. Undan keyin Toshkent kimyo-texnologiya instituti Yangiye filiali (66,33), oxirgi o'rinni esa 59,63 ball bilan yana o'sha Toshkent kimyo-texnologiya instituti Shahrisabz filiali egallab turibdi. Endi bu raqamlarni o'tgan yilgi ko'rsatkichlar bilan solishtiramiz. O'tgan yili to'lov-shartnoma asosida eng past ball 69,7 bo'lib, bu Toshkent davlat texnika universitetining Olmaliq filialida kuzatilgan edi. Demak, bundan shunday xulosa chiqarish mumkin, abituriyentlarning bilim va salohiyati tushib ketmoqda. Har holda raqamlar shuni ko'rsatmoqda.

Tahlillardan shuni anglash mumkin, eng past ko'rsatkichlar asosan OTMlarning filiallarida kuzatilgan. Abituriyentlar bilimining yildan yilga pasayib ketish sabablarini esa o'z-o'zidan oliy ta'lim tizimigacha bo'lgan tizimlardan izlash o'rinli. Tan olish kerak, ayrim hududlarda aniq va tabiiy fanlar chuqur o'rgatilmaydi. Hamma oilaning ham bolasini yillab repetitorga berishga qurbi yetmaydi. Qolaversa, joylarda kasbga yo'naltirish bo'yicha ishlar qoniqarli darajada emas. Bundan ham yomoni, viloyatlarda qaysi sohaga qanday mutaxassis zarurligi to'g'risida hokimliklar yetarli darajada qayg'urmaydi. Keyingi tahlillarda yana boshqa omillarni ko'rib chiqishga harakat qilamiz.

Shohiba MULLAYEVA,

"Ma'rifat" muxbiri

DTM ma'lumotlari asosida tayyorlandi.

Talaba boʻlish kichik boʻlsa-da gʻalaba. Qilgan mehnatlaring natijasidan shodlanasan. Ammo taʼlim olgan maktabingda sendan boshqa hech kim oʻqishga kirolmagan boʻlsa-chi?

Maktabdoshlarim nega talaba boʻlmadi?

Yuragimning bir cheti kemtik boʻlib tongda aftobusga chiqaman. Yoʻlovchilar orasida qayerlargardi ishlash uchun ketayotgan tengqurlarim ham boʻladi. Ularning havas ila tikilgan koʻzlariga qarab, aybdordek his etaman oʻzimni. Avtobus qoʻshni qishloqdagi maktabga yaqinlashgani sari yuragim orqaga torta boshlaydi. Tushib piyoda ketgim keladi. Chunki oʻsha maktab yonidagi bekatdan yigirma chogʻli talaba yigit-qizlar avtobusga chiqadi. Endi pinhona alam yuragimni kemira boshlaydi. Miyamni chulgʻagan savollar girdobidan chiqib ketolmayman.

“Nega qoʻshni maktabning shuncha oʻquvchisi talaba boʻladi-yu bizda esa...”

Mening maktabdoshlarim ham talaba boʻlsa edi. Biz ham ularga oʻxshab shodon gurgunlashib shu avtobusda universitetga qatnasak qanday yaxshi boʻlardi.

Ehtimol, bunga maktabimizda yetarlicha bilim bermayotgan oʻqituvchilar sababchidir. Yo tengqurlarimning oʻquv kurslariga joʻnatish uchun imkoni boʻlmagan ota-onalarini ayblaymi? Gap maktabda emas, koʻproq tirikchilik bozorlarida savod chiqargan tengdoshlarimdami?

Muhayyo HABIBULLAYEVA,
OʻzJOKU talabasi

Parcha hissiyot

Erta tongdan singlimning “Qor yogʻibdi!” deya qiyqirgani meni uygʻotib yubordi. Qishning sehri moʻyqalami derazamizga solgan betakror naqshlar osha tashqariga qaradim.

Koʻchalar, tomlar oppoq! Daraxtlarni qor qoplagan. Naqadar goʻzal manzara! Qor yogʻishini endigina koʻrayotgandek har tomonga hayrat bilan qarayman. Koʻzlarimda quvonch rangi jilvalanadi! Onamning hay haylashiga qaramay tashqariga otildim. Qishning goʻzal manzarasiga lol boʻlib, buloq boshiga qanday kelib qolganimni bilmayman. Qatqaloq muz parchasini yorib oqayotgan zilol va musaffo suv har yonga oʻynoqlab chopadi. Koʻzni quvnatib, dilni yayratadi... Uzalib hovuchimni toʻldirdim...

Pagʻa-pagʻa qor tushayotgan osmonga koʻzlarimni tikib qadam tashlayman. Goʻyo ildamroq yursam, qor parchalari-dek uchib ketadigandayman...

Qirmiz HAKIMOVA,
OʻzJOKU talabasi

Soʻzning qudrati

Litseyda oʻqigan chogʻlarimni eslasam, birinchi galda xotiramda guruhdoshlarimning qiyofalari-yu, ular bilan kechgan ming xil hangomalar emas, shundoq kutubxonamizga kiraverishda osib qoʻyilgan lavha jonlanadi.

Unda mashhur pedagog V. Suxomlinskiyning shunday fikrlari bor edi: “Kitob bu — qudratli qurol. U boʻlmagani-da men soqov va duduq boʻlib qolar edim. Bola maktabni aʼlo baholar bilan tugatar, ammo u intellektual hayot nimeligini, oʻqish va fikr yuritish quvonchi qandayligini mutlaqo bilmasligi ham mumkin. Kitob mutolaasi bilan oʻtgan hayot fikrlar goʻzalligi bilan oshno boʻlish, madaniy boylikdan huzur qilish demakdir...” Ehtimol, u mening kitobga muhabbatimni oshirgan, ruhlantirgan, talaba boʻlishiga sabab boʻlgani uchun ham xotiramdan koʻtarilmas... Har gal hayotimni oʻzgartirgan xotiradagi fikrlarni eslaganimda soʻzning tengsiz qudratiga iqror boʻlaman.

Islom ASILBEKOV,
OʻzJOKU talabasi

Chinakam isteʼdod sharoit tanlamaydi

Yaqinda internet tarmoqlarini kuzataturib bir videolavhaga koʻzim tushdi. Unda bir ayol oʻzi haqida hikoya qilardi. “Men Marokashdagi kambagʻal oila farzandi edim. Bolaligim yaylovlarda qoʻy boqib oʻtgan. Keyin ayrim sabablarga koʻra oʻz uyimizni tashlab Fransiya ga koʻchib oʻtishimizga toʻgʻri keldi.

U yerda juda koʻp irqiy kamsitishlarga duch keldim. Ahvolimni koʻrib sinfdoshlarim ustimdan kulishar, begona deb hisoblashardi. Meni ayni shu davrlardan boshlab irqchilik, odam ajratishga qarshi kurashish gʻoyalari chulgʻab ola boshladi. Atrofimdagilarga eʼtibor bermay juda qattiq oʻqi-dim. Oʻqishni tamomlaganimdan soʻng, tez orada siyosiy jarayonlarga qoʻshila boshladim. Kechalari boshqalar shirin uyqudalik vaqti tinmay mehnat qildim. Odamlar men boshdan kechirgan vaziyatlarga tushmasinlar deb faqat teng huquqlik uchun kurashdim. Oʻsib rivojlanganim sari siyosatchilarning irqchilik haqidagi fikrlariga nishon boʻlaverdim. Kambagʻallik muhitim va dinim tufayli ular menga

hatto “mamlakat xavfi” deb ham laqab qoʻyishgan. Lekin ana shunday vaziyatlarda ham oʻz fikrimda qoldim va ortga chekinmadim. Mana shunday mashhaqqatlar tufayli men bugun Fransiya taʼlim vaziriman, bu esa Fransiya siyosati-da oʻziga yarasha oʻnim borligidan dalolat...” Koʻzim-ga yosh keldi. Biz imkoniyatlar quchogʻida boʻlsak ham, baʼzan oʻzimizdagi erinchoqlikni, befarqlikni yengolmaymiz. Har birimizga isteʼdod berilgan, uni yuzaga chiqarish esa oʻz qoʻlimizda. Keling, biz ham 1 foizlik isteʼdodimiz-ga, 99 foizlik mehnatni qoʻshib, 100 foizlik muvaffaqiyatga erishaylik.

Muxlisa MAMAJONOVA,
OʻzJOKU talabasi

Mehr

Qishki taʼtilga ketish oldidan kun sanayotgan kursdoshlarimni koʻrib garchi uyimdan qatnasam ham meni sogʻinch hissi chulgʻab oladi. Uygʻa shoshilaman. Talabaligimni qadam olishimdan sezganday shaharning sershovqin koʻchalari-yu ulovlari bir saboq oʻrgatay deydi. Hayotda od-diy koʻringan hodisalar ham katta xulosalar bilan siylaydi. Kimningdir shoshib ishga oʻtlanishi, darsga ke-chikayotgan talabalarning yugurib ketayotgani, bogʻchaga bormayman deb xarxasha qilayotgan kichikintoy-lar — bari-bari eʼtiborimni tortadi. Bir kuni metroda ketayotib bir kek-sa ayolning yelkasiga bosh qoʻyib keta-yotgan qirg yoshlardagi kishini uchrat-dim. Suhbatlaridan ayol uning onasi ekanligini angladim. Rassom boʻlga-nimda edi, shu holati oq qogʻozga koʻchirib, uning nomini “Mehr” deb atagan boʻlardim... Bekatdan chiqaso-lib, onamning yoniga shoshildim.

Sarvinoz TOLIBOYEVA,
OʻzJOKU talabasi

Yelkadagi osmon

— Dadajon, osmonning ham chiroqlari bormi?! — Koʻzlarini samoga tikkancha jajigina Omina otasini savolga tutdi.

— Albatta, oppogʻim, osmonning ham chiroqlari bor. Ular yulduzlar deyiladi.

— Yulduzlar... Unda sizning yulduzlaringiz qayerni yoritadi, dadajon? — qizaloq hayrat toʻla koʻzlarini dadasining yelkasiga qadadi.

— Mening yulduzlarim... Ularmi?! Bilasanmi kichikintoyim, mening yul-duzlarim sening bogʻchangni, akangning maktabini, onajoningning shifoxo-nasini, koʻchalarimizni, sen yaxshi koʻradigan oʻyinchoq doʻkonlari, hayvo-not bogʻlari bor-ku, oʻshalarning hammasini yoritadi.

— Unda sizning yelkangizdagi yulduzlar osmondagilardan ham yorqin-roq ekan-da...

Kamola ADHAMOVA,
OʻzJOKU talabasi

Oʻzim bilan oʻzim

Menga qara! Meni eshit. Koʻzla-rimga qara! Sen kimlaringdir qad-dini buka oladigan odam emassan. Kimdir senga bosim oʻtkaza oladi-gan odam emassan! Sen dardingni ichingga yutib, oʻz psixogeningni chiritadigan odam emassan! Sen uyingda yonboshlab yotib olib, nega omadim kelmayapti, deb noliydigan odam emassan! Sen bilasan. Anglay-san. Tushunasan. Faqat tinchlantira olmaysan. Ichingdagi senga qar-shi isyon qilayotgan jirkanch, lekin alamli tuygʻular ustidan oʻlsang ham gʻalaba qilolmaysan!

Asabiysan. Tezsan. Arzimaydigan narsalarni deb baqirasan. Insonlarning koʻnglini ogʻritasan! Pashshadan fil yasaysan! Aqling koʻp. Oshib-toshib ketgan. Hammaga aqlilik qilasan, nasihat qilasan! Lekin oʻzing zarracha amal qilmaysan! Ha, sen shunaqasan. Chirkin insonsan! Shuning uchun har doim, qayta-qayta “qora roʻyxat”-ga tushasan. Alam qilyaptimi? Bor!

Umidjon NOZIMJONOV,
OʻzJOKU talabasi

Koʻchalar ham kuladi

Shahar koʻchalarining birida tozalik ishlarini olib borayotgan obodonchilik boʻlimining bir guruh ishchilariga koʻzim tushdi.

Ulardan biri bilan suhbatlashgim kel-di. Ismi Muharram opa ekan.Yigirma yildan buyon shu sohada mehnat qilar-kan. “Doim biron joyni tozalab ortimga qarasam oʻsha joy menga kulla qaraydi, mamnun boʻladi”, dedi kulib. Zavq olish uchun inson olamshumul vazifalar ba-jarishi shart emas ekan. Muharram opa kabi shahrimizni ozoda tutish uchun xiz-mat qilayotgan hamyurtlarimizning ishga mehri menga oʻmak boʻldi. Oʻsha suhbat-dan beri toza-ozoda koʻchalardan yurib borar ekanman, Muharram opaning kulib turgan qiyofasi koʻz oldimga kelaveradi.

Oradan bir necha kun oʻtib televizorda “Yil faoli” nominatsiyasi bilan sahnada oʻsha men suhbatlashgan Muharram opa taqdirlanganini koʻrib qoldim.

Ruxsora ORTIQOVA,
OʻzJOKU talabasi

“Tirik qolish buyurilgan”

(hazil)

Qoʻrqma. Bulturgi xatola-rimizni bu yil takrorlamaymiz. Kechani kecha, kunduzni kunduz demay ozmuncha tayyorlandik-mi? Alisher Navoiy, Bobur, Uvaysiy, Nodira, Mashrab, Oga-hiy, Turdi Farogʻiy...

Tan olaver, joʻra, haqing ketib qolmaydi. Oʻshanda im-tihondan yiqilishimizga sen sa-babchisan. Necha marta aytdim diqqatingni jamla, ehtiyot boʻl deb. Ha toʻgʻri, kimsan profes-sor Olim Olimovning chaqchay-gan nigohlariga dosh berish un-cha-muncha odamning qoʻlidan kelmaydi. Savlati bosadi-da. Tagʻin burnining uchiga qoʻndi-rilgan koʻzoynagiga qarasang, goʻyo universitet eshigidan mulzam boʻlib chiqib ketayotga-ning, koʻch-koʻroningni sudrab vokzalga borganing-u, otangning yonida yer chizib oʻtirganing koʻrinib ketsa, tiling kalimaga kelmay qolishi tayin. Lekin...

Hammasi biz oʻylagandek ketayotgandir. Olim Olimovning

maʼruzada “Adabiyot koʻngil ishi. Uni yurakdan anglash kerak”, degan gaplarini asos qilib, kechani kecha, kunduzni kunduz demay tayyorlagan “shpargalka”larimizni yurakka yaqin deb Nikolaydan qolgan kostyumining ichki choʻnta-giga joyladik. Tush koʻribmanni bu kissa qurgʻurning chuqurligi naqd sakkiz qarich ekanligini. Ustiga-ustak domlaning ik-kimizga hurmat va ehtirom bilan sevimli oʻquvchilaridek yongi-nasidan joy koʻrsatishi senariyda yoʻq edi...

Savollar tarqatildi. “Yo oʻlmoq, yo qolmoq, shudir masa-la...” Tavakkal deb qoʻlingni tirsanginggacha choʻntagingga suqding. Shu payt Olimovning sinchkov nigohlari bizga qada-lib turganligini koʻrib, qizarding, sargʻayding, koʻkarding, xullas, olamda neki rang bor boʻlsa, bar-chasi yuzingda aks etdi...

— Ikkovingiz butun adabi-ketayotgandir. Olim Olimovning

Temur KATTAYEV,
ToshDOʻTAU talabasi

Repetitorlik taʼlimning bir shaklimi yoki biznes turi?

Deyarli har kuni turli xildagi darsliklarni qoʻltiqlagancha ketayotgan abituriyentlarga koʻzimiz tushadi. Shahrimiz kutubxonalarida ham aynan oliy taʼlim muassasalariga tayyorgarlik koʻrayotgan abituriyentlar soni koʻpligiga guvoh boʻlasiz. Mana shunday yoshlarning aksariya-ti turli oʻquv markazlarida tayyorlanadi. Har qa-damda shunday markazlarni uchratish mumkin. Albatta, ularning koʻpligi oʻz-oʻzidan oʻqimishli, bilimli yoshlarning soni ortishiga olib keladi. Lekin oʻsha oʻquv markazida tayyorlanayotgan ham-ma oʻquvchi test sinovlaridan koʻngildagidek oʻta oladimi? Hozirgi paytda oʻquv kurslaridagi bitta fandan tayyorlash oʻrtacha 400 ming soʻmni tash-kil qiladi. Abituriyent kamida 9 oy tayyorlanishi-ni hisobga olsak, bu summa 3 million 600 ming soʻmga yetadi. Boz ustiga test tizimiga kiritilgan oʻzgartirish va yangiliklarga muvofiq endi kirish imtihonlari 5 ta fan boʻyicha oʻtkaziladi. Agar ku-tilgan natijaga erishilmasa, shuncha pul havo-ga uchadi(mi?). Pul-ku mayli, uni bir amallab topsa boʻlar, ammo yoʻqotilgan vaqt...

Qiziq, repetitorlikning oʻzi taʼlimning bir shak-limi yoki biznes?

Aksariyat oʻquv markazlarining xususiyli-gi, bu faoliyatning biznes turi ekanligidan dalolat beradi. Ammo biznes boʻlsa ham, yaxshi maqsad yoʻlida, barcha uchun birdek foydali faoliyat. Bir qancha abituriyentlarning fikr-mulohazalariga koʻra hali hech qaysi bir repetitor “Oʻquvchi men berayotgan bilimni olsa ham, olmasa ham oʻzi biladi, muhimi men pulimni oʻlayman” qabilida ish olib borgan-ing guvohi boʻlmagan. Aksincha, ularning ham-masi talabchan, qattiqqoʻl. Lekin oʻquv markazlari qanchalik ideal, repetitorlar salohiyatli boʻlmasin, agar oʻquvchining oʻzida zarracha boʻlsa-da bilim, xohish, ishtiyoq va qiziqish boʻlmasa, jadidlarimiz aytganlaridek, “Bizning jaholat, jahli murakkab” boʻlib boraveradi. Lekin shunday oʻqituvchi va pedagoglar borki, ular psixolog singari bolani tar-biya qiladi, oʻzgartiradi, unda qiziqish, ishtiyoq va, asosiysi, umid uygʻotadi.

Baʼzilarning aytishicha, maktablarda berilayot-

gan bilimning koʻngildagidek emasligi repetitorlik kurslariga ehtiyoj tugʻdiradi. Balki bu fikrda ham jon bordir, lekin maktabda ham, repetitorda ham bir xil bilim oʻrgatiladi-ku, bu soʻzning maʼnosi ham aslida shunday: “repetitor — takrorlovchi”. Oʻquv markazlari soni ortishi, yaxshi, bilimli oʻqituvchilarga boʻlgan talabni oshiradi. Natijada maktablardagi professional pedagoglar zoʻr tushum keladigan tomonni tanlashadi. Ular uchun toʻgʻri-si ham shu aslida. Chunki ularning oylik maoshi, toʻlanadigan baʼzi toʻlov va yigʻimlar bilan oʻrtacha 2 million boʻlib turganida, repetitorlik qilib, 15 nafar oʻquvchini 1 oy mobaynida oʻqitib 6 mil-lionni choʻntakka solish ancha yaxshiroq. Malakali oʻqituvchiga ega boʻlgan oʻquv markazining sifati ancha oshadi. Lekin bu holat taʼlim muassasalarida ilmiy pedagoglar kamayib, bilim sifatining yanada pasayishiga olib keladi.

Xulosa oʻrinda aytish joiziki, oʻquv markazlari soni haddan ziyod koʻp. Baʼzilaridagi natija va koʻrsatkichlar esa koʻngildagidek emas. Shunday ekan test sinovlaridan muvaffaqiyatli oʻtib, OTM-ga qabul qilingan abituriyentlarning soni monito-ring qilinishi darkor. Koʻzlangan asosiy maqsad, bunday markazlar sonini kamaytirib, faqatgina eng saralarini qoldirish va ikkiyoqlama masala boʻlgan, malakali mutaxassislarni maktablarga qaytarish, mavjudlarida esa abituriyentlarning ham puli, ham vaqti zoʻye ketmaydigan darajada, bilim berish-ni tashkillashtirish. Eng muhimi, ana shunda sifat yaxshilanadi: ham umumtaʼlim maktablari-da, ham oʻquv markazlarida.

Dadajon FOZILJONOV,
OʻzJOKU talabasi

Maʼrifat

Bittagina avtobus bering!

Qishki taʼtilda kursdoshim-nikiga bordim. U Ishtixon tu-manining chekka qishloqlaridan birida yasharkan. Qishloq de-ganda goʻzal tabiat manzaralari, toza havo, mehribon va soddadil odamlar xayolinga kelardi. Ammo u yerdagi muammolar ha-qida oʻylamagan ekanman. Loy koʻchalar, oʻtin qilayotgan yigit-cha-yu pechka yoqayotgan ayol, butun xonani qoplagan tutun, sovuq uy, shamol boʻlishiga qa-ramasdan oʻchoqda ovqat pishi-rayotgan kelin... Hammasidan ham meni oʻylantirgan narsa esa qishloq bolalarining qishning ayozli, kuzning ham issiq ham yongʻirli kunlari deyarli 4 km narida joylashgan maktabga har kuni piyoda borib kelishi boʻldi. Endigina boshlangʻich sinfga bo-lar rayotgan bolalarning har kuni 2 soat vaqti yoʻlda oʻtayotganini koʻrib achindim.

Egarchi qishlogʻiga tabiiy gaz taxminan 10 yildan beri kelmas ekan. Suyultirilgan gaz esa naq 2,5 oy deganda keladi. Uy isitish uchun berilishi kerak boʻlgan koʻmirmning qorasi ham yoʻq.

Bolalar boʻsh vaqti qoʻshim-cha darslarga emas, oʻtin terish bilan band. Elektr tokining esa quvvati pastligi sabab elektr pechlar yetarli darajada isit-maydi. Saylov munosabati bilan deputatlar aytayotgan joylardagi vakili bu qishloqqa saylov oʻtdi hamki hali kelmagan. Inson yarasi ogʻriy-versa oxiri ogʻriqqa oʻrganib qolganidek, bu yerdagi aholi ham ushbu sharoitga mos-lashib qolgan. Ularning yolgʻiz umidi farzandlaridan. Ammo farzandlar ham bunday sharoit-da qanday qilib taʼlim oladi?!

Hurmatli tuman mutassad-dilari, qishloqning ichki yoʻlla-riga aholining oʻzi yigʻilib tosh toʻkib oladi. Sizlardan iltimos, suyultirilgan gaz va koʻmirm oʻz vaqtida yetkazib bering. Bola-lar uchun alohida maktab qurib bering, demaymiz. Qishloq ahlining yagona umidlari uchun bitta avtobus tashkillashtirilsa nafaqat maktab, balki 3,5 km narida joylashgan bogʻchaga boradigan bolalar uchun ham yaxshi imkoniyat boʻlardi.

Yulduz ABDURASHIDOVA,
OʻzJOKU talabasi

Alam qiladi

Sadoqat — buyuk tuygʻu! U hamma joyda boʻlishi mumkin. Uning avtobuslarga ham aloqasi bor desam, ishonasizmi? Yoʻlovchi-lar 2 xil boʻlishi mumkin: sadoqatli va bevafo.

Sadoqatli-lari qancha boʻlmasin, oʻz avtobusini kutadi, bevafo-lari esa duch kelganida ketaveradi... Men birinchi toifa vakilasiman.

Hech bekatdaligingizda avtobusingiz oʻtib ketsa, ulgur olmay qolsangiz... Amlali-ya? Siz kutayotgan emas, boshqa raqamli avtobus har 5 daqiqada qayta-qayta kelaverganidagi qilgan alam-chi? Xoʻsh, sizda ham shu kabi holat boʻlganmi? Menimcha, boʻlgan! Sababi siz ham talaba boʻlgansiz, talabasiz yoki talaba boʻlmoqchisiz!

Dilafroʻz TOʻLQINOVA,
OʻzJOKU talabasi

Sahifani Humoyun QUVONDIQOV tayyorladi.

Soʻz tarkibi oʻquv lugʻati

Ma'lumki, o'rta maktab ona tili ta'limining konseptual asoslarida uning zaruriy vositasi ikkita ekanligi ta'kidlanadi: darslik va lug'atlar. O'quvchilarning ijodiy tafakkurini va nutqini o'rto'rtirishning zaruriy omillaridan biri lug'atlar ustida ishlashdir. Lug'atlar o'quvchilarning ijodiy tafakkuri, mustaqil fikr-lash darajasi, ijodiy fikr mahsulini og'zaki va yozma shakllarda ravon bayon etishga olib keladigan behad qimmatli va boy so'z xazinasini vujudga keltiradi. Bugungi kunda rivojlangan mamlakatlarda ta'limning har bir bo'g'ini uchun (bog'chadan tortib, universitetgacha) yuzlab lug'atlarining maxsus turlari yaratilgani, hatto rus maktablari uchun 30 ga yaqin o'quv lug'atlari mavjud bo'lgani holda o'zbek maktablari uchun biitta "Imlo lug'ati" bor, xolos.

Qarshi davlat universiteti o'zbek tilshunosligi kafedrası professor-o'qituvchilari Qashqadaryo viloyat pedagog xodimlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish hududiy markazi bilan hamkorlikda maktablar uchun mavzuviy o'quv lug'atlarini ishlab chiqishdek sharaflı vazifani o'z zimmlariga oldilar va buning natijasi o'laroq maktab o'quvchilari uchun shu tipdagi o'quv lug'atları turkumi yaratildi. Shunday izlanishlar natijasi bo'lgan "So'z tarkibi o'quv lug'ati"ni e'tiboringizga havola etmoqdamiz.

Baxtiyor MENGLIYEV,
filologiya fanlari doktori, professor

A	adab/li	ayo/v/chan (aya/v)	alan/ga/lan/moq	arzon/lash/moq	arzon/
abad/iy/lash/moq	adab/siz	ayol/mand	alah/la/moq	arzon/chilik	axloq/iy
abad/iy/lash/tir/ish	adil/lik	ayr/il/iq (ayir/il)	alah/sira/moq	ariza/boz/lik	axloq/li/lik
abad/iy/lik	adir/lik	ayr/im (ayir/im)	alda/m/chi/lik	ar/illa/moq	axloq/siz/lik
abad/iy/at	adovat/li	ayr/i/l/uv/chi (ayir/i/l)	aldo/q/chi/lik (alda/q/chi)	arra/kash/lik	achin/arli
ablah/larcha	adovat/siz	ayr/i/l/uv/chan (ayir/i/l)	aloqa/dor/lik	archa/zor	achi/t/qi
ablah/lik	adolat/li	ayt/arli	aloqa/li	arqon/la/moq	achom/la/moq
ablah/ona	adolat/parvar	ajab/lan/moq	aloqa/siz	asab/iy/lash/moq	achchi/q (achi/q)
abstrakt/lash/tir/ish	adolat/siz/lik	ajab/lan/arli	amal/dor/lik	asab/iy/lik	achchi/q/la/moq (achi/q)
astrakt/lik	aya/nch/li	ajab/sin/moq	amal/iy/ot/chi	asal/ari/chi/lik	ashula/chi/lik
abxaziya/lik	ayb/dor/lik	ajral/ish	amal/la/moq	asar/siz	a'lo/chi/lik
avval/gi	ayb/dor/larcha	ajr/im	amal/parast/lik	asbob/soz/lik	aqida/parast/lik
avj/lan/moq	ayb/la/n/uvchi	aza/dor/lik	ang/illa/moq	asir/lik	aqida/chilik
avj/li	ayb/to/v/chi (ayb/la/v)	azal/iy	ang/la/sh/il/mo/vchilik	askiya/boz/lik	aql/iy
avliyo/namo	ayb/siz/lik	azob/lan/moq	(ong/la/sh/il/ma/vchilik)	asl/iy/at	aql/li/lik
avom/lik	ayyor/larcha	azon/lab	ang/la/sh/il/mas (ong/la)	asos/an	aql/siz/lik
avro/q/chi (avra/q/chi)	ayir/ma/chi/lik	azot/la/moq	andava/la/moq	asos/iy	ahamiyat/li/lik
avtomat/lash/tir/ish	ayiq/simon	ak/ildoq	andaza/la/moq	asos/la/moq	ahamiyat/siz/lik
agent/lik	aylan/a	ak/illa/moq	andisha/siz/lik	asos/li	
adab/iy/ot/chi	aylan/ma/choq	ak/illa/moq	aniq/lash/tir/ish	asos/siz/lik	
adab/iy/ot/shunos/lik	ayo/v/siz (aya/v)	aksar/iyat	aniq/lik	asra/ndi	
		aks/lan/moq		asr/iv	

Tuzuvchilar:
Baxtiyor
MENGLIYEV,
Bashorat
BAHRIDDINOVA

Kamtarlikni shior qilgan shoir

Garchi shuncha mag'rur tursa ham,
Piyolaga egilar choynak.
Shunday ekan manmanlik nechun,
Kibr-u havo nimaga kerak?
Kamtarin bo'li, hatto bir qadam
O'tma g'urur ostonasidan.
Piyolani inson shuning-chun
O'par doim peshonasidan.

Ha, hassos shoirimiz Erkin Vohidov yuqoridagi satrlari bilan insonlardagi eng oljanov fazilatlardan biri — kamtarlikni yuqori choʻqqiga olib chiqa oldi. Juda chiroyli oʻxshatish (tashbeh) — choynak va piyola obrazlari orqali xalqimiz qadim-qadimdan ulugʻ-lar kelgan kamtarlik va unga doim zid qoʻylgan manmanlikni goʻzal tarzda aks ettirib bera oldi.

Shoirning ona tilimiz betakrorligi, jozibasi madh etilgan “Soʻz lafofati” kitobini oʻqir ekanman, uning hayotda ham boʻlmas fozilati oʻziga toʻraligicha singdirgan inson ekanligiga iqror boʻldim. Jumladan, “Gʻayrat” deb nomlangan hikoyada shunday satrlar meni oʻziga jalb etdi: “Bir zamonlar kamina “Seni yotlar tugul hatto qilurnan rashk oʻzimdand ham, uzoqroq termulib qolsam, boʻlurnan gʻash koʻzimdand ham”, degan satrlar-ni yozib, oʻzimcha kashfiyot qilgandek, hech kim aytmagan gapni aytgandek ke-rilib yurgan edim. Hazrat Navoiy besh yuz avval boʻl tashbeh-lami ming bor goʻzalroq qilib aytgan ekanlar:

*Yonida el ko'rsam, o'q
sanchilmasunmu jonima,
Men-ku g'ayratdin ravo ko'rman
ani o'z yonima.*

Ya'ni, yor yonida boshqalarni ko'rsam jonimga nega o'q sanchilmasin. Men yorni hatto o'zimdian ham qizg'anib, yonimda ko'rmoqqa rashk qilaman. Bunday so'zlarni o'qigach, hayratdan yoqatutmay, Navoiy qalama olmagun biror badiiy tasvir, biror insoniy tuyg'u qolganmikan, deya savol bermay iloj yo'q.

“Qilurman rashk o'zimdanda ham”
ma'lum bo'ldiki, ushbu satr ham Haz-
ratning cho'ntagidan tushib qolgan
gap ekan. Qarangki, “bo'lurman g'ash
ko'zimdanda ham” degan satrimiz ham
yangilik bo'lib chiqmadi:

*Ko'z qorasidin yozay
dermen bitig, hayhotkim,
Kuydurur g'ayratki, men
mahrumu ul ko'rgay seni*

Shoir ko'z qorasini siyoh qilsam-u xat bitib yorga yuborsam deydi. Lekin yor diydorini o'zi emas, ko'z qorasidan bitilgan maktub ko'radi, deya o'z ko'zidan ham rashk qiladi. Ajab, keyingi satrimizning ham rangi o'chdi-qoldi. Taskin shuki, o'zim bilmagan holda Hazratga nazira bog'labman. Yaxshiki, baxtimizga mumtoz adabiyotimizda ulug' ustozlar so'zini takror aytish ko'chirmachilik sanalmaydi, balki ulug'larga ixlos deb

qabul qilinadi va tatabbu san'ati deb ataladi".

Serqirra iste'dod sohibi Erkin Vohidov nihoyatda bagrikeng, dilkash-u dilbar, kamtarin inson edi. Hatto ijodkorning "She'riyatni anglash" she'rida ham:

Barin bildim, hech bir darsni
Hech bir kanda qilmadim.
Shoir bo'ldim axir, lekin
She'r yozishni bilmadim.

degan satrlarini o'qiganimda hassos adibning el-yurt oldidagi xizmatlari hamisha xalqimiz e'tiborida bo'lib, tillardan tillarga, dillardan dillarga ko'chib, barhayot yashayotgan o'lmas durdona asarlari bo'laturib bu darajada o'zini xokisor, kamtar tutishi yana bir karra uning ijodiga bo'lgan mehrimni oshirib yubordi.

Maktab-internatda o'quvchilarga saboq berar ekanman, adibning ijodi bilan tanishish davomida uning shaxsiyatiga, insoniy fazilatlariga alohida to'xtalib o'taman. Bu jihatdan darsda o'z oldimga qo'ygan tarbiyaviy maqsadga ham chiroyli tarzda erishgan bo'laman.

Azizlar, kelinglar, yana bir karra Erkin Vohidov satrlariga quloq solaylik:

*Ey, sen Erkin, sen bukan
Yozding dilingdan bir tugun,
Sen kim-u ne dahri dun
Biyron o'zing, nodon o'zing.*

Feruzaxon MUHAMMADIYEVA,
Toshloq tumanidagi
1-IDUMI ona tili va
adabiyot o'qituvchisi

Mutolaa hayratlari

Kichik janrning katta yuki

(birinchi maqola)

Aslida ko'pchilik o'quvchida (ehtimol yozuvchida ham) hikoyaga nisbatan past nazar bilan qarash sho'ro mafkurasi mahsuli desak xato bo'lmaydi. Jahon adabiyoti noyob durdona asarlari e'lon qilingan "tabu" bizni faqatgina hikoya janri imkoniyatlari haqida o'ziga hos qarashga ega bo'lishdan asrab qolmay, kichik janr "xos asarlari"dan ham bexabar qoldirgandi. Aksariyatimiz yirik epopeya asarlarga muxlislik qilib, nishonni to'g'ri olgan ijodkor kichik bir hikoya yaratish bilan adabiyot olamida o'ziga, ijodiga haykal o'rnatishi mumkinligini hazm etolmas, "kichik janr"ni havaskorlarga xos ijod mahsuli deb qarashga odatlangandik. O'zbek kitobxonlari faqatgina istiqbol tongi otgandan so'ng jahon adabiyotining Jeyms Joys, Ryunoske Akutagava, Borxes, Xulio Kortasar, Gabriel Garsia Marques, Karen Bliksen, Dino Buttsati, Hermann Hesse, Frants Kafka, Yasunari Kavatata, Karlos Fuentes, Uilyam Folkner singari o'nlab zabardast ustunlari ijodi timsolida kichik janrning go'zal va jozibador qirralari bilan tanishish imkoniyatiga ega bo'ldi.

Odatda aksarimiz hikoyani shuncha-ki o'qishga va zalvorli yakun kutmaslikka odatlanganmiz. Aslida esa bunday qarash noo'rin, "kichik janr" o'z yelkasida shunchalik og'ir yukni ortmoqlab yuradiki, ayrim qisqa hikoyalarga jo etilgan voqea zalvorini yirik romanlardan ham topmasligingiz mumkin. Hikoya badiiy adabiyotning boshqa janrlaridan nafaqat siqiligi, balki shu siqilikka qaramasdan voqea yaxlit bayon etilishi bilan farqlanadi. Bir so'z bilan aytganda, hikoya inson ongiga bir zarb bilan joylandigan go'zal shaklga ega adabiy hodisadir.

Ulug' adabiyotshunoslardan biri "Agar Jeyms Joys "Ullis" romanini yozmaganida ham "Dublinliklar" kichik hikoyalar to'plami bilan adabiyot olamida yashab qolishi shubhasiz" ekanligi haqida bashorat qilganida naqadar haq ekanligi kitobga kirgan "kichik mo'jiza"larda irland hayoti haqiqatlari teran ifoda etilgani bilan isbot talab etmaydigan aksioma bo'lib qolaveradi.

2

"Jahon adabiyoti" jurnali sahifalarida kuyunchak adib Olim Otaxon mutasaddiligidagi "Hikoya haqida hikoya" rukni (keyinchalik bu rukn "Sarhadlar" deb atala boshladi) ostida jahon adabiyotining sara durdonalari e'lon qilinayotganiga ancha vaqt bo'ldi. Ochig'i, jurnalning yangi soni qo'limga tegishi bilan mundarijaga ko'z tashlab, mazkur rukn bor-yo'qligi bilan qiziq-

man. Tegishli sarlavhaga ko'zim tushgach, mutolaani shu sahifalardan boshlayman. 2014-yil sentabr oyida tashkil topgan sahifadan ilk marotaba urug'vaylik adib Mario Benedettining jurnalning atigi ikki sahifasini egallagan "Yashil piyola" hikoyasi o'rin olgan edi. Lotin Amerikasi hikoyasi jozibadorligidan bahramand bo'lish niyatida bitikni shosha-pisha mutolaa qildim. Hikoyada boshqa qator personajlar nomi xotiralar timsolida tilga olinib o'tgan bo'lsa-da, voqea ishtirokchisi uch kishi. Xonada ko'r er, xotini va ukasi o'tirishibdi. Xotin qahva qaynatgan. Qahva piyolalari olti dona, uni Mariana dugonasi sovg'a qilgan, ikkitasi qizil, ikkitasi qora, ikkitasi yashil. Taqsimchalar ham ayni shu tartibdagi rangda. Mariana o'zidek uncha istarasi issiq bo'lmagan qizga uylangani uchun navqiron Xose Klaudio dan minnatdor edi, taqdir zarbasi tufayli Xose Klaudio ko'rish baxtidan mosuvo bo'lganidan keyin Mariana ham turgan-bitgani tashvishga aylanib qolgan eridan shunday minnatdorlik alomatlarini kutgan edi. Ammo Xose Klaudio xotin kishidan madad kutishni o'ziga or deb bildimi, Mariana bafarqligicha qolaverdi. Mariana eridan topmagan g'amxo'rlikni qaynisidan topdi. Va ular o'rtasida o'zaro hurmatdan o'zgacha munosabat shakllandi. Hatto ikkisi ko'r aka huzurida ham bir-birini ochiqcha erkalaydigan darajaga yetishdi. Axir ularning bu xatti-harakatini baribir ko'r er sezmasligi tayin. Hikoya nihoyasidagi voqea har qanday kishini hayratdan lol qolishga majbur etishi aniq. Mariana hech kimga ikki kun ketma-ket bir xil rangdagi piyolada qahva bermasdi. Bugun Xose Klaudio yashil, Alberto qora, o'zi esa qizg'ish piyolada qahva ichishi kerak. U turli rangdagi piyolalarga qahva quyayapti, Alberto keyingi paytlardagi odatlariga ko'ra Mariana yelkasini, yuz va ko'zlarini siypalayapti.

"U yashil piyolani olib, eriga uzatish uchun taraddudlandi. Ammo uzatolma-

di. Endi yashil piyolani qo'liga olgan ham ediki, erining beo'xshov iljayganiga ko'zi tushdi. So'ngra eri boshini ohista chayqab:

— Yo'q, azizim, — dedi. — Bugun qahvani qizil piyolada ichsam deyman...

Qiziq, nahot er xotinini sinovdan o'tkazish uchun shuncha yillar o'zini ko'r kishi rolini o'ynashga majbur qilgan bo'lsa? Yo'q. Bunisi mumkin emas, negaki mutolaa davomida Xose Klaudio ko'r ekanligi atroficha isbotlab berilgani shohidi bo'lasiz. Aksincha, agar u ko'r bo'lsa xotini uzatmoqchi bo'lgan piyola rangini qanday ajrim etoldi? O'quvchi hikoya yakunida qanday fikrga kelishini o'zi belgilab olaversin.

3

Argentinlik nasr ustasi Xulio Kortasar qalamiga mansub "Bemorlarning salomatligi" deb nomlangan hikoya syujet tuzilishi jihatidan yuqorida so'z yuritilgan hikoyaga qaraganda ham murakkabroq. Kortasar ijodi bilan tanishar ekanam, kutilmagan taassurotlar, syujet tovlanishlaridan aqling shoshadi, odamlar o'rtasidagi munosabatlar, umuman inson atalmish buyuk xilqat botiniy turlanishlaridan lol qolasan. Ko'pincha hikoya sen kutmagan tomonga shunday burilib ketadiki, asar muqaddimasini o'qib tug'ilgan fikrlarning qanchalik yuzaki ekanini anglab, hayot tilsimlari, odamiyat atalmish mavjudot sirli olamiga chuqur kirib borayotganingni anglamay qolasan. Ispan adibi Migel Errasning Xulio Kortasar ijodiga bag'ishlangan "Hodisalarning boshqa xususiyati" kitobidagi: "Kortasar ijodi mening olam haqidagi tasavvurlarimni o'zgartirib yubordi. Uning kitoblarini o'qib, saviyam oshdi, bilim doiram kengaydi, ehtimoldan yiroq bo'lmagan o'zga voqelikni inkishof etdi", degan e'tirofini o'qib bu "kichik janr" yirik namoyandasi yaratilgani oldida hayratdan dong qotishdan o'zga chora topolmaysan. Endi bevosita biz yuqorida tilga olgan hikoya hayratlari-

ga qaytsak. Hikoya, aytish mumkinki, juda oddiy voqea asosida qurilgan. Alexandro degan yigit ishlash uchun chet elga ketgan, u onasining erka o'g'li. Katta xonadon sohibasi og'ir bemor. O'g'il onaning holati haqida xabar topganidan so'ng uyga qaytishga qaror qiladi. Ammo, ming taassufki, uyga qaytib kelayotgan o'g'il yo'lda avtomobil halokatiga uchrab, vafot etadi. Tabiiyki, og'ir xastalik to'shagida yotgan onaga bu halokat haqida na oila a'zolari, na tanish-bilishlar biron og'iz so'z aytisholmaydi. Kasalmand ona ham o'ziga yetarli darajada kuyinchak, o'z sog'ligidan ko'ra oila a'zolari haqida ko'proq qayg'uradi. Alexandroning fojiali o'limi to'g'risida xabar kelgan kundan boshlab xonadonda yolg'on-yashiqlardan iborat tizim ishga tushadi. Tabiatan diyonatli odamlar shu kundan boshlab falokatdan xabar topmasligi uchun bir-biriga yolg'on bahonalar to'qish ilinji bilan yashaydi. Bu bir-birini aldash o'yinida keksha Kleliya xola ham, Alexandroning unashib qo'yilgan qizi Mariya Laura ham, jiyanlar va ukasi ham jonbozlik ko'rsataveradi. Hattoki Kleliya xola insult bo'lib, tildan qolganida ham tomoshaga ishtirok etaveradi. Oila davrasida "Alexandro"dan har oyda ikki marotaba kelib turgan maktublarni ovoz chiqarib o'qish marosimlari, unga onasi yozgan javob maktubini jo'natish tashvishlari rostakamiga ro'y beradiki, kitobxonim kimga achinishi kerak ekanligini bilmay talmovsirab qoladi. Voqealar rivoji shu darajaga yetadiki, bemor ona o'g'lining "hech bo'lmasa uch kunga kelib ketishini" iltijo etadi, shunda o'ta vazmin Roke tog'a "Urug'vay bilan Braziliya hukumati teskari bo'lib, chegaralar yopilganligi" to'g'risidagi vaj karsonni ixtiro qiladi. Intihoda shu narsa ayon bo'ladiki, bemor ona hammasini sezib turadi, hatto o'g'lining vafot etganini ham, ammo u bu mash'um xabar bolalari, ukasi, singlisiga ayon bo'lmasin uchun ularning yolg'on-yashiqklarini rost o'rinda ko'rib, o'zicha ayanchli voqeani sir tutishga intiladi. Yaqinlarning bir-birini ayashi, o'zaro mehr-oqibati, og'ir sinovlardan mardona turib o'tishi asarni mutolaa qilgan o'qirmanda inson zoti va uning botiniy dunyosi emrinishlari haqida talaygina yangi taassurotlar uyg'otadi. Umuman hikoya janri, uning imkoniyatlari yuqorida misol keltirilgan asarlar timsolida shu darajada yuksaladiki, beixtiyor Robert Arltning jurnal rukniga epigraf qilib olingan "**Roman ochkolar bilan yutsa, hikoya nokautlar bilan g'olib keladi**", degan iborasi mag'ziga yetgandek bo'lasiz.

Abdunabi ABDIYEV

Xorijda ta'lim

Ta'lim islohotining avstraliyacha modeli

Avstraliya aholisining katta qismi emigrantlar hissasiga to'g'ri kelganligi sababli u yerda turli millat vakillari yashaydi. Gonski universitetining ijrochi direktori va pedagogika fanlari professori Pasi Salberg mazkur mamlakatda o'tgan bir necha yillik faoliyati haqida shunday deydi: "Maktab yoshidagi ikki o'g'lim Otto va Noaning yangi maktabga joylashishida ba'zi muammolarga duch kelganmiz. Chunki bu mamlakatda ta'lim tizimi biroz o'zgacha".

Avstraliyada ta'lim tizimi olti sek-tordan iborat. Ular: maktabgacha, boshlang'ich, o'rta, o'rta maxsus, oliy ta'lim va turli til o'rgatuvchi kurslardir.

Bolalar bog'chalarga uch yoshdan qabul qilinadi. Ta'limning ushbu bosqichi ixtiyoriy. Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarning ijodiy qobiliyatini o'stirishga alohida e'tibor qaratiladi. Turli ijodiy mashg'ulotlar yordamida ular kreativ fikrlashga o'rgatiladi. Qo'l motorikasini rivojlantirish orqali bolalarning bosh miya faoliyatini faollashtirishga alohida urg'u beriladi. Bolani aynan bog'cha yoshidan boshlab kasbiy faoliyatga yo'naltirish ta'limning mazkur bosqichi oldida turgan asosiy vazifa etib belgilangan.

Avstraliyada maktab ta'limi o'n ikki yillik. O'quvchilar besh yoshdan o'n bir yoshgacha, ya'ni olti yil boshlang'ich, keyin olti yil o'rta maktabda ta'lim oladi. O'rta maktabning oxirgi ikki o'quv yilida o'quv dasturini muvaffaqiyatli tugatganlar ta'limning bakalavriat bosqichiga yo'llanmani qo'lga kiritadi. O'qitish tizimidagi bu islohot mamlakatning oliy ma'lumotli kadrlarga bo'lgan ehtiyojini qondirish va turli imtihonlar qo'rquvidan xalos etish orqali o'quvchilarda kelajakka ishonchni shakllantirishga qaratilgan.

Bu qit'ada davlatga qarashli maktablar bilan birga xususiy umumta'lim muassasalari ham bo'lib, ular o'g'il va qiz bolalar maktabi, shuningdek, katolik va islom diniga e'tiqod qiluvchilar maktabiga bo'linadi.

Xususiy maktablarda yillik to'lov miqdori muassasa joylashgan hududga qarab olti mingdan o'ttiz ming Avstraliya dollariga yetadi. Maqomiga qarab mazkur maktablarda fanlar va darsliklar maktab rahbariyati tomonidan tanlanadi.

Kollej va universitetlarda o'qiydigan xorijlik talabalardan ingliz tilini bilish talab etiladi. Til o'qitish kurslariga qatnash uchun chet elliklar o'n ikki-o'n to'qqiz ming Avstraliya dollari sarflashiga to'g'ri keladi.

Ta'lim muassasalarining hech birida yagona forma joriy etilmagan. Hukumat doiralari yondashuviga ko'ra, bir xillik rivojlanishga to'siq bo'ladi. Ijodiy fikrlash va yangi g'oyalar tug'ilishi uchun rang-baranglik va erkinlik niho-yatda muhim.

O'quv yili fevralda boshlanib, dekabrda tugaydi. Imtihonlar yiliga ikki mar-taba o'tkaziladi. Muvaffaqiyatsizlikka uchragan o'quvchilar sinfda qoldiriladi. Dars jadvalidan ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, aniq fanlar bilan birga san'at, texnika, savodxonlik va sog'lomlashtiruvchi fanlar ham o'rin olgan. O'quvchilarni rag'batlantirish uchun "Gifted and Talented programs" va "High Achievement programs" dasturlari mavjud.

Lekin Pasi Salbergning so'zlariga ko'ra, maktab yoshidagi bolalar bor ota-onalarning oldida davlat maktablaridan qoniqmaslik va xususiy maktablar uchun moliyaviy jihatdan imkoniyati cheklanganlik muammosi ko'ndalang turadi.

Chindan ham, 2010-2012-yillar statistikasiga murojaat qilinadigan bo'lsa, mamlakat ta'lim tizimida bir qator kamchiliklar ko'zga tashlanadi. "ABC News" olib borgan o'rganishlar shuni ko'rsatadiki, Avstraliyadagi davlat maktablarining ta'lim samaradorligi va moddiy-texnik bazasi xususiy maktablarga qaraganda ancha cheklangan. Bu fikrlarni professor Pasi Salbergning gaplaridan iqtibos keltirish bilan asoslash to'g'ri bo'ladi:

"Ta'lim olish insonning huquqlaridan biridir. Bu yerdagi ota-onalarning farzandlari uchun eng yaxshi maktablarni qidirishi bizga yot holat. Men avval yashagan Shimoliy Yevropa davlatlarida bolalar uchun eng yaxshi o'quv muassasalari davlatga qarashli mahalliy maktablar bo'lgan. Ta'lim-tarbiyaga tijoriy emas, insoniy nuqtayi nazardan qarash kerak. Avstraliyada davlatga qarashli yuzlab maktablarning moddiy-texnik holati xususiy maktablarniki bilan solishtirganda unchalik qoniqarli emas. Boy va rivojlangan mamlakatlarda budget mablag'larining katta qismi maktablar uchun sarflanadi. Shimoliy Yevropa davlatlarida ta'limga sarflanadigan xarajatlarning 99 foizi soliqlardan tushadigan mablag' hisobiga qoplasa, bu ko'rsatkich Avstraliyada 81 foizni tashkil etadi. Avstraliyadagi to'rtta yuqori qatlam xususiy maktabi sarflaydigan mablag'ga 1800 ta maktabning moddiy-texnik holatini yaxshilash mumkin. Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkilotiga a'zo AQSH, Fransiya, Germaniya va Turkiya kabi davlatlarda har besh bolaning to'rtovi davlat maktablariga qatnasa, avstraliyalik har besh bolaning ikki nafari xususiy maktabda o'qiydi. Buning yagona sababi ota-onalarning o'qitish tizimiga yuqori talab qo'yishidir.

Tashkilot 2000-yillarda muvaffaqiyatli maktablar tarmog'ini shakllantirishning bosh mezonini tenglik va yuqori sifat ekanini targ'ib qila boshladi.

Xalqaro talabalarni baholash dasturi 2000-yillarda olib borgan izlanishlarga asoslanib aytish mumkinki, Avstraliyada ta'lim tizimi bolalarning ta'limiy ehtiyojini qondirishdan ko'ra ko'proq maktablarning ijtimoiy-iqtisodiy imijini moliyalashtirishga e'tibor qaratilgan.

2012-yili Avstraliya nashrlaridan birida chop etilgan "Ta'limda sifat va tenglik: nochor o'quvchilar va maktablarni qo'llab-quvvatlash" sarlavhali maqolada shunday jumlar bor: "Maktablar borasida tanlov imkoniyatini kengaytirish kambag'al o'quvchilar va nochor maktablarga qatnovchilar uchun yechim emas. Chunki tanlov imkoniyati va bozor mexanizmlari ayirmachilikni kuchaytiradi".

Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkilotiga a'zo mamlakatlarning qisqa vaqtda puxta o'ylangan va adolatli yo'l bilan ta'lim samaradorligiga erishish borasidagi tajribalaridan kelib chiqib, Avstraliya hukumati oldiga maktablar sonini ko'paytirishdan ko'ra, ta'limda tenglikka erishish uchun tizimli islohotlar olib borish taklif etildi. Chindan ham, maktablar sonining ko'pligi ota-onalar tanlovidagina barqarorlikni ta'minlaydi. Maktablar orasidagi nosog'lom raqobat bolalarning kamsitilishi va boshqa qator salbiy oqibatlarga olib keladi. Ta'lim sohasida Avstraliya Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkilotiga a'zo mamlakatlar reytingida quyi o'rinlardan birini band qilib turibdi. Aslida "ota-onalar

tanlovi" tushunchasi 1950-yillarda Milton Fraydmenning iqtisodiyot nazariyasi natijasida ommalashgan. Fraydmenning fikricha, ota-onalarning farzandlarining ta'lim olishi borasidagi har qanday qarorini qo'llab-quvvatlash va maktablarda oilalarning talablariga javob beradigan, bir-biridan yaxshi xizmatlarni taklif etishga undaydigan sharoit yaratib berish shart. Avstraliya hukumati bu borada Chili va Shveytsariya ta'lim muassasalari, AQSHdagi xayriya maktablari, Angliya akademiyalaridan o'mak olishi maqsadga muvofiq".

O'tgan qariyb yarim asr mobaynida kutilgan natijalar ko'zga ko'rinmagach, 2013-yili Avstraliyaning Grattan universiteti ta'lim sohasining holati bo'yicha yakuniy xulosani e'lon qildi. Unga ko'ra, raqobatni rivojlantirish iqtisodiyotning ko'plab sohalarda samaradorlikni oshiradi. Biroq ta'lim sohasi ular qatoriga kirmaydi.

Yillar o'tib, ta'lim tizimiga yangi-chi yondashuv o'z natijasini ko'rsata boshladi. Fikrimizni dalillash maqsadida raqamlarga murojaat etsak: oxirgi to'qqiz yil ichida birinchi marta Avstraliyaning 11 ta universiteti "The Times Higher Education" dunyo universitetlarining Top-200 talik reytingidan o'rin oldi. Ushbu ro'yxat dunyo bo'ylab 92 mamlakatning 1400 universiteti orasidan besh mezon: o'qitish, tadqiqotlar olib borish samaradorligi, OAVda faoliyati yoritilgan, xalqaro maydonda o'rni, sanoatga keltirgan foydasi miqdoriga ko'ra shakllantirilgan. Ro'yxatda Sidney texnologiya universiteti 194-, Kuvinslend universiteti 60-, Avstraliya milliy universiteti 50-o'rinni egallagan. Melburn universiteti 32-o'rin bilan Avstraliyaning boshqa universitetlari orasida yetakchilik qiladi.

Ta'lim tizimini tubdan isloh qilish maqsadida 2009-yili Avstraliya ta'lim dasturini baholash tashkiloti (ACARA) ta'sis etildi. U faoliyati davomida talabalar erishgan yutuqlarni muntazam e'lon qilib boradi. Ushbu ma'lumotlar hududiy va talabalarning darajalangan guruhlariga qarab Milliy baholash dasturida va "Mening maktabim" (my school) veb saytida chop etiladi.

Darslar yangicha o'qitish metodlarida, o'qituvchi yo'naltiruvchi sifatida olib boriladi. Bundan tashqari, o'quvchilarning mustaqil ilm olishini ta'minlash maqsadida "talaba tadqiqotchi", taqdimotlar, onlayn o'rganish metodlari ham yo'lga qo'yilgan.

Ta'lim tizimi xalq taqdiri va kelajagining ustuvor omili hisoblanadi. Uning inqirozi davlat hokimiyati va xalq manfaatlari inqirozidir. Avstraliya hukumati oldida turgan mana shu muammolarni bartaraf eta oldi. Bugungi kunda yuqori natijalar ko'rsatish bilan birga xorijlik ilimga chanqoq yoshlarni ham o'ziga jalb etmoqda.

Raxmanova Nodira Xodjayozovnaning 14.00.01 — Akusherlik va ginekologiya ixtisosligi bo'yicha "Ayollarda kontrasepsiya usullarini individual tanlashga yondashishni optimallashtirish" (tibbiyot fanlari) mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent pediatriya tibbiyot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.Tib.29.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 7-fevral kuni soat 13:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.
Manzil: 100140, Toshkent shahri, Yunusobod tumani, Bog'ishamol ko'chasi, 223-uy.
Tel/faks: (71) 262-33-14; e-mail: tashpmi@gmail.com

Xalilov Nurullo Xamidillayevichning 08.00.13 — Menejment ixtisosligi bo'yicha "Mahsulotlar raqobatbardoshligini oshirishda sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish (Andijon viloyati sanoat korxonalari misolida)" mavzusidagi (iqtisodiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DS.3/10.12.2019.I.16.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 24-yanvar kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100003, Toshkent shahri, Islom Karimov ko'chasi, 49-uy.
Tel/faks: (71) 239-28-72, 232-01-49; e-mail: tdiu@tdiu.uz

Aliyeva Gozall Aliyevnaning 08.00.13 — Menejment ixtisosligi bo'yicha "Ijtimoiy infratuzilmalar rivojlanishini boshqarishni takomillashtirish (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)" mavzusidagi (iqtisodiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DS.3/10.12.2019.I.16.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 24-yanvar kuni soat 16:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100003, Toshkent shahri, Islom Karimov ko'chasi, 49-uy.
Tel/faks: (71) 239-28-72, 232-01-49; e-mail: tdiu@tdiu.uz

Musayev Ablatdiyn Keramatdinovichning 03.00.06 — Zoologiya ixtisosligi bo'yicha "Katta Orol dengizi zooplanktoni (faunasi, ekologiyasi, suksessiyasi, amaliy ahamiyati)" mavzusidagi (biologiya fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zR FA Zoologiya instituti va O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.29.08.2017.B.52.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 7-fevral kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100053, Toshkent shahri, Bog'ishamol ko'chasi, 232-"B" uy.
Tel/faks: (71) 289-04-65, 289-10-60; e-mail: zoology@academy.uz

Sobirov Ozodbek Tojimatovichning 03.00.06 — Zoologiya ixtisosligi bo'yicha "Farg'ona vodiysi koksidlari (Homoptera: Coccinea) faunasi, morfologiyasi va ekologik xususiyatlari" mavzusidagi (biologiya fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zR FA Zoologiya instituti va O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.29.08.2017.B.52.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 7-fevral kuni soat 16:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100053, Toshkent shahri, Bog'ishamol ko'chasi, 232-"B" uy.
Tel/faks: (71) 289-04-65, 289-10-60; e-mail: zoology@academy.uz

Egamon Mirshohid Xolmurodovichning 13.00.02 — Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (matematika) ixtisosligi bo'yicha "Texnika oliy ta'lim muassasalarida sferik trigonometriya fanini o'qitish metodikasi" mavzusidagi (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Samarqand davlat universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi PhD.28.03.2018.Ped.02.05 raqamli ilmiy kengash asosidagi bir martalik ilmiy kengashning 2020-yil 31-yanvar kuni soat 10:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 140104, Samarqand shahri, Universitet xiyoboni, 15-uy.
Tel/faks: (66) 239-12-29, 239-17-14, e-mail: samdu_ped_kengash@uamail.uz

Tileuov Yerkinbay Muratbayevichning 13.00.01 — Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi ixtisosligi bo'yicha "Talabalarning huquqiy kompetentligini rivojlantirish texnologiyasi" mavzusidagi (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Nukus davlat pedagogika instituti huzuridagi DSc.03/30.12.2019.Ped.34.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 25-yanvar kuni soat 10:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 230105, Nukus shahri, P.Seytov ko'chasi.
Tel/faks: (61) 229-40-75; e-mail: nkspi_info@edu.uz

Bobamuratova Dilnoza Turdikulovnaning 14.00.21 — Stomatologiya ixtisosligi bo'yicha "Pastki jag' sinishlari bo'lgan bemorlar kompleks reabilitatsiyasining o'ziga xos xususiyatlari" mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent davlat stomatologiya instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.28.12.2017.Tib.59.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 27-yanvar kuni soat 13:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100047, Toshkent shahri, Yashnobod tumani, Maxtumquli ko'chasi, 103-uy.
Tel/faks: (71) 230-20-65, 230-47-99; e-mail: tdsi2016@mail.ru

Narzulloyeva Nargiza Sayfullayevnaning 14.00.36 — Allergologiya va immunologiya va 14.00.01 — Akusherlik va ginekologiya ixtisosliklari bo'yicha "Bachadon miomasi bilan xastalangan ayollarda taqqosiy immunokorreksiyani patogenetik asoslash" mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zR FA Immunologiya va inson genomikasi instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.30.08.2018.Tib.50.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 30-yanvar kuni soat 15:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100060, Toshkent shahri, Akademik Yahyo G'ulomov ko'chasi, 74-uy.
Tel/faks: (71) 233-08-55; e-mail: immunologiya@qip.ru

Alauatdinov Saxabatdin Iniyatdinovichning 13.00.01 — Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi ixtisosligi bo'yicha "Islom dini manbalarida tarbiyaviy fikrlar va ularni pedagogik tahlil etish mexanizmlari" mavzusidagi (pedagogika fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Nukus davlat pedagogika instituti huzuridagi DSc.03/30.12.2019.Ped.34.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 25-yanvar kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 230105, Nukus shahri, P.Seytov ko'chasi.
Tel/faks: (61) 229-40-75; e-mail: nkspi_info@edu.uz

Rustamov Maxammasidik Kukanbayevichning 02.00.04 — Fizikaviy kimyo va 02.00.06 — Yuqori molekulyar birikmalar ixtisosliklari bo'yicha "Nitron" tolasini karbamid bilan modifikatsiyalab, sintez qilingan yangi anionalmashuvchi sorbentning fizik-kimyoviy xossalari" mavzusidagi (kimyo fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zbekiston Milliy universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc. 27.06.2017.K.01.03. raqamli ilmiy kengash asosidagi bir martalik ilmiy kengashning 2020-yil 29-yanvar kuni soat 12:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100174, Toshkent shahri, Olmazor tumani, Universitet ko'chasi, 4-uy.
Tel/faks: (71) 227-17-24, 246-53-21, 246-02-24. e-mail: nauka@nuu.uz

Muxamedova Shaxnoza Tolibovnaning 14.00.36 — Allergologiya va immunologiya; 14.00.09 — Pediatriya ixtisosliklari bo'yicha "Tizimli yallig'lanish javob sindromi bo'lgan chaqaloqlarda sitokinlar dinamikasining xususiyatlari" mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi PhD.31.10.2019.Tib.93.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 29-yanvar kuni soat 12:30 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 200118, Buxoro shahri, Alisher Navoiy shohko'chasi, 1-uy.
Tel/faks: (65) 223-00-50, 223-17-53; e-mail: buhmi@mail.ru

Achilova Donoxon Nutfilloyevnaning 14.00.36 — Allergologiya va immunologiya. 14.00.09 — Pediatriya ixtisosligi bo'yicha "Bolalarda obstruktiv bronxitning diagnostika usullarini optimallashtirish va klinik-immunologik jihatlarini" mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi O'zRFA Immunologiya va inson genomikasi instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.30.08.2018.Tib.50.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 30-yanvar kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100060, Toshkent shahri, Akademik Yahyo G'ulomov ko'chasi, 74-uy.
Tel/faks: (71) 233-08-55; e-mail: immunologiya@qip.ru

Sultanov Umbetali Tazabayevichning 06.01.01 — Umumiy dehqonchilik. Paxtachilik ixtisosligi bo'yicha "Markaziy Qizilqumda lokal dehqonchilik agrotexnologiyasi elementlarini yaratish" mavzusidagi (qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Paxta seleksiyasi, urug'chiligi va yetishtirish agrotexnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.Qx.42.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 30-yanvar kuni soat 9:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 111202, Toshkent viloyati, Qibray tumani, Botanika M.F.Y., PSUEAITI.
Tel/faks: (95) 142-22-36, 150-61-37; e-mail: piim@agro.uz paxtauz@mail.ru

Ashirov Yusufboy Raximberganovichning 06.01.02 — Melioratsiya va sug'orma dehqonchilik ixtisosligi bo'yicha "G'o'za navlarining suvsizlikka va sho'rlandishga chidamliligini o'rganish (Sirdaryo viloyati misolida)" mavzusidagi (qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Paxta seleksiyasi, urug'chiligi va yetishtirish agrotexnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.Qx.42.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 30-yanvar kuni soat 11:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 111202, Toshkent viloyati, Qibray tumani, Botanika M.F.Y., PSUEAITI.
Tel/faks: (95) 142-22-36, 150-61-37; e-mail: piim@agro.uz paxtauz@mail.ru

Sottorov Oybek Abdug'aniyevichning 06.01.02 — Melioratsiya va sug'orma dehqonchilik ixtisosligi bo'yicha "Qashqadaryo viloyatining tipik bo'z tuproqlari sharoitida soya navlarini sug'orish tartiblarini ishlab chiqish" mavzusidagi (qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Paxta seleksiyasi, urug'chiligi va yetishtirish agrotexnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.Qx.42.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 31-yanvar kuni soat 13:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 111202, Toshkent viloyati, Qibray tumani, Botanika M.F.Y., PSUEAITI.
Tel/faks: (95) 142-22-36, 150-61-37; e-mail: piim@agro.uz paxtauz@mail.ru

Nematov Ulug'bek Muxtarjanovichning 06.01.02 — Melioratsiya va sug'orma dehqonchilik ixtisosligi bo'yicha "Farg'ona vodiysi sharoitida takroriy ekin soya navlaridan yuqori va sifatli hosil yetishtirishda sug'orish tizimlarini asoslash" mavzusidagi (qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha) fan doktori (DSc) dissertatsiyasining himoyasi Paxta seleksiyasi, urug'chiligi va yetishtirish agrotexnologiyalari ilmiy-tadqiqot instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.Qx.42.01 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 31-yanvar kuni soat 9:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 111202, Toshkent viloyati, Qibray tumani, Botanika M.F.Y., PSUEAITI.
Tel/faks: (95) 142-22-36, 150-61-37; e-mail: piim@agro.uz paxtauz@mail.ru

1987-yilda Toshkent davlat universiteti tomonidan Matkurbanov Kurbanbay nomiga berilgan PV 825743 raqamli diplom yo'qolganligi sababli bekor qilinadi.

Huquqiy tarbiyaga ilmiy-uslubiy hissa

Davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev 2019-yil 27-dekabr kuni Muhammad al-Xorazmiy nomidagi maktabda yoshlar bilan uchrashuv o'tkazib: "Yangi O'zbekistonni, albatta, yoshlar bilan birga quramiz. 2020-yil yoshlarga oid davlat siyosatida tub burilish yili bo'ladi", deya ta'kidladilar. Bu fikr yoshlarning huquqiy madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan yangi izlanishlarga keng yo'l ochib beradi. Zero jamiyatda adolat, odob-axloq, vijdon, insof, mas'uliyat, faollik, sha'n, g'urur va qadriyat kabi fazilatlar yoshlarda ma'naviy va huquqiy tarbiya uyg'unligida shakllanadi. Ular o'zaro mantiqan bog'liq va biri ikkinchisiz mavjud bo'lmaydi. Ya'ni, ma'naviy ta'sir kor qilmagan shaxsni qonun to'xtatadi.

Shu bois, yoshlarning huquqiy tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillarga nisbatan huquqiy immunitetni shakllantirish, ularda qonunlarga va odob-axloq qoidalariga hurmat, milliy qadriyatlarga sadoqat, huquqbuzarliklarga nisbatan murosasizlik hissinii uyg'otish jadal islohotlarni amalga oshirayotgan davlatimiz uchun o'ta muhim vazifa hisoblanadi.

Bugun ijtimoiy tarmoqlarda huquqiy tarbiyasizlik oqibatlarini faol yoritib kelinmoqda. Qasddan o'ch olaman deb, o'zidan ikki yosh katta o'spirinning biqiniga pichoq urish, maktabda yangi yil arafasida pirotexnika vositalaridan yashirincha va noqonuniy foydalangan uchun maktab rahbariyati bilan kelishmovchilik natijasida o'zini ikkinchi qavatdan tashlab yuborish, o'spirin bolaning akasi va kelinoyisi tomonidan jismoniy qiynoqqa solinishi kabi holatlarning muhokama bo'layotgani ham mamlakatimiz miqyosida huquqiy tarbiyaga zarurat qanchalik kattaligini ko'rsatadi.

Shu ma'lumotlarni o'qib turib, yuridik fanlar doktorlari, professorlar Ozod Husanov va Eshmuhammad Qodirovning "Yoshlarning huquqiy madaniyatini yuksaltirish" mavzusidagi o'quv-uslubiy qo'llanmasi qanchalik dolzarb ekanligini anglaymiz.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev Konstitutsiyamiz qabul qilinganining 27 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi ma'ruzasida ta'kidlaganidek: "Huquqiy tarbiyani maktabgacha ta'lim tizimidan boshlashimiz, bu boradagi ilk

ko'nikmalar ona allasi kabi farzandlarimiz qalbidan umrbod joy olishi darakor". Bu — kontseptual prinsip. Zotan, tarbiya inson dunyoga kelmasdan boshlanishi ijobiy samara berishi pedagog mutaxassislar tomonidan ilmiy isbotlangan. Demak, huquqiy tarbiya ham bundan mustasno emas. Ya'ni, huquqiy ong va madaniyati yuksak shaxslar ana shu uzoq yillik muntazam samarali tarbiyaning natijasi o'laroq baxtiyordirlar.

Mualliflar o'quv-uslubiy qo'llanmada yoshlarning huquqiy madaniyatini yuksaltirish masalasiga kompleks tarzda yondashishni ta'kidlab, bu faqat huquqni muhofaza qiluvchi yoxud davlat organlarining ishi, degan bironqalambi fikrni asosli inkor qilishadi. Yechim sifatida davlat organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolik jamiyati institutlari faoliyatini ijtimoiy-pedagogik muvofiqlashtirish yo'llarini asoslab berishgan.

Kitobda mualliflar yoshlarning huquqiy madaniyatini yuksaltirish, fuqarolik jamiyati hamda demokratik qadriyatlar bilan mohiyatan aloqadorligi

va buning mamlakatda ijtimoiy-siyosiy barqarorlikni ta'minlashning negizi ekanligi tahlil etilgan. Ochig'i, ayrim yoshlarimizning huquqiy madaniyati hali yuksak demokratik talablarga to'la mutanosib emas. Ularning amaldagi qonunchilikni yetarlicha bilmasligi, huquqqa hurmat tuyg'usi ichki e'tiqodiga aylanib ulgurmagani sabablari keltirilgan. Ayni vaqtda yosh avlod huquqiy savodxonligini oshirishga to'sqinlik qiluvchi bir qator muammo va kamchiliklar saqlanib qolayotgani tahlil va tadqiq etilgan.

Mualliflar bugungi globallashtirish, ilmiy-texnik taraqqiyot davrida yoshlarning huquqiy madaniyatini yuksaltirishning innovatsion usullaridan, huquqiy targ'ibotning ilg'or va ta'sirchan vositalaridan, xorijiy davlatlarning bu boradagi ilg'or tajribalaridan yetarli darajada foydalanilmayotganini aniq faktlar asosida ochib berishgan. Bunda ijtimoiy so'rovlardan foydalanilgani ham e'tiborga molikdir. Agar mamlakatimiz

aholising 64 foizini yoshlar tashkil etishini inobatga olsak, o'quv-uslubiy qo'llanmaning dolzarbligi yanada ortishi shubhasiz.

Muhimi, yoshlar huquqiy madaniyatini yuksaltirishning ilmiy-nazariy asoslari va o'ziga xos xususiyatlari hamda fuqarolik jamiyati institutlarining ishtiroki yoxud tashkiliy huquqiy asoslarini o'zida mujassam etgan mazkur o'quv-uslubiy qo'llanma O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 9-yanvardagi "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi farmoni bilan tasdiqlangan kontsepsiya asosida tayyorlangani diqqatga sazovor. Mazkur mo'jaz qo'llanma hajm jihatidan ixcham, lekin mazmun va mohiyati, yuridik tabiati, ilmiy-nazariy va amaliy ahamiyati hamda yoshlarning eng o'zgaruvchan yosh xususiyati(o'spirinlar)ga bag'ishlangani bilan ham qimmatlidir. O'quv qo'llanmada har bir mavzu bo'yicha alohida mustahkamlash uchun savollar, glossariy va uslubiy tavsiyalar hamda aniq takliflarning berilgani ham uning saviyasini oshirgan.

Xulosa qilib aytganda, ushbu o'quv-uslubiy qo'llanma huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatini barpo etish bosh maqsadimiz ekanligidan kelib chiqib, huquqbuzarliklardan jabrlanuvchilar va g'ayriijtimoiy xulq-atvorli, huquqbuzarliklar sodir etishga moyil bo'lgan yoki sodir etgan yoshlarga huquqiy, ijtimoiy, psixologik, tibbiy, pedagogik yordam ko'rsatish yoxud yoshlarning huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini yuksaltirishning mukammal zamonaviy tizimini yaratishga dastlabki va salmoqli ilmiy-nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Zotan, mazkur risola yangi O'zbekistonda milliy davlatchilikni, yuksak darajadagi huquqiy madaniyatni shakllantirishga zamin yaratuvchi muhim uslubiy qo'llanma bo'lishiga ishonamiz.

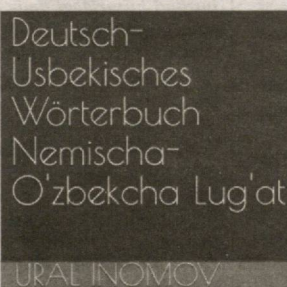
Muhammadjon QURONOV,
pedagogika fanlari
doktori, professor

Jizzaxlik tilshunoslar mehnati Yevropada e'tirof etildi

Abdulla Qodiriy nomidagi Jizzax davlat pedagogika instituti chet tillar kafedrasining bir guruh o'qituvchilari tomonidan tayyorlangan kitob dunyoning yetakchi davlatlari — Germaniya va Shveysariyada e'tirof etildi. 688 betdan iborat ushbu kitob 2016-yili Toshkentda chop etilgan bo'lib, "Deutsch-uzbekisches wo'rterbuch, nemischa-o'zbekcha lug'at" deb nomlanadi.

Aytish kerakki, respublikamizdagi chet tili o'qituvchilarining o'z mutaxassislilklari bo'yicha chet eldagi oliy o'quv yurtlari, kutubxonalar, uyushmalar va kasbdoshlari bilan aloqa o'rnatishi va hamkorlik qilishi uchun bugun imkoniyatlar yetarli. Shundan foydalanган JDPI professor-o'qituvchilari institut rahbariyati ko'magida Angliya, Germaniya, Fransiya, Shveysariya, Rossiya va boshqa davlatlardagi hamkasblari bi-

lan do'stlik aloqalarini bog'lagan edi. Shu say'harakatlar natijasi o'laroq "Nemischa-o'zbekcha lug'at" dunyo kutubxonalari reytingida 13-o'rinda turadigan Germaniya milliy kutubxonasi fondiga qabul qilinib, fond katalogiga kiritildi va o'quv zallari-ga qo'yildi.

Bundan tashqari, ushbu lug'atni Shveysariyadagi "Ubersetzerhaus Looren" xalqaro tar-

jimonlar uyushmasi kutubxonasi ham qabul qildi. Bu xalqaro uyushma ingliz, nemis, fransuz, italyan va ispan tillaridan dunyodagi barcha tillarga adabiy asarlarni tarjima qilish bilan shug'ullanadigan tarjimonlar uyushmasidir. Uyushma tarjimonlarga tanlov asosida grantlar, stipendiyalar, Shveysariyaning o'zida ijodiy ta'tillar taqdim etadi. Uyushma raisining bizga xabar qilishicha, u yerda o'zbek tarjimonlari ham tez-tez mehmon bo'lib turishar ekan.

Lug'atni fakultetlararo chet tillar kafedrasidoti Abdug'abbor Boymatov, katta o'qituvchilar — O'rol Inomov, Guljahan Umurzogova, Ro'ziful Qarshiyeva va Abdulaziz Boymatov 10 yil davomida tuzgan va bu lug'at so'zlar miqdori bo'yicha hozircha respublikada yagona bo'lib turibdi.

Mahkam QUVVATOV,
Xayrulla JUMANAZAROV,
Jizzax davlat pedagogika instituti fakultetlararo
chet tillar kafedrasida katta o'qituvchilari

Tarix darsi qachon qiziqarli o'tadi?

Prezidentimiz 2019-yil 23-avgustda xalq ta'limi tizimini rivojlantirish, pedagoglarning malakasi va jamiyatdagi nufuzini oshirish, yosh avlod ma'naviyatini yuksaltirish masalalariga bag'ishlab o'tkazgan videoselektor yig'ilishida "...o'z xalqining tarixini, ma'naviy va diniy qadriyatlarini hurmat qilmaydigan, ularni himoya qilishga qodir bo'lmagan odam vatanparvar va elparvar bo'lishi mumkinmi?" deya o'rinli savolni o'rta tashladi. Biz pedagoglar ayni paytdagi faoliyatimiz bilan Prezidentimizning bu og'riqli savoliga munosib javob bera olamizmi?

Bir haqiqat borki, tarixni o'rganmay turib, kelajakni tasavvur

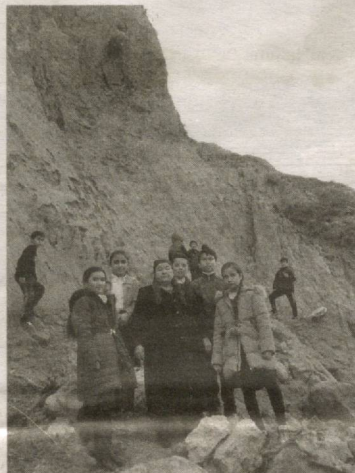
qilish qiyin. Shuni chuqur his etgan holda tarix fani o'qituvchisi sifatida o'quvchilarning tariximizni yaxshi o'rganishi uchun bor imkoniyatimni sarflayapman. Xalqimiz o'tmishi bilan bog'liq tarixiy yodgorliklar, qadimda gurgiragan shaharlarning bugungi xarobalariga o'quvchilar bilan sayohat uyushtirishga alohida e'tibor qarataman va bu jarayon darslarimning asosini tashkil etadi. Shu maqsadda maktabda "Yosh o'lkashunoslar" to'garagi faoliyati yo'lga qo'yilgan. To'garak a'zolari bilan o'zimizning hududimizda joylashgan Qovunchitepa yodgorligini o'rganishni boshladik.

Qovunchitepa miloddan avvalgi II asrdan milodiy VI asrgacha bo'lgan davrga talluqli arxeologik madaniyat yodgorligi bo'lib,

Yangiyo'l shahridagi Kurkuldak kanalining so'l sohilidagi tepaliklarda joylashgan. Maydoni 25 gektar, ark va shahristondan tashqari atrofi mudofaa devori va xandaq bilan o'ralgan. Janubiy va g'arbiy tomondan hunarmandlar mahallalari — rabotlar bilan tutashgan. Milodiy III–V asrlarda Qovunchi shahri va uning atrofida hayot gullab yashnagan, VI asrga kelib hududdagi vohalar bilan iqtisodiy va savdo aloqalarining kuchayishi ta'sirida Qovunchi madaniyati o'ziga xos alomatlarini yo'qota boshlagan. Bir necha o'n yilliklar o'tib Qovunchitepa xarobasi o'rinda kichik qishloq vujudga kelgan. Sayohat-dars davomida o'quvchilar ushbu yodgorlik haqida qiziqarli ma'lumotlar bilan tanishib, o'z ko'zlari bilan guvoh bo'ldilar.

Sayohatdan so'ng o'quvchilarga safar taassurotlarini yozib kelishni topshirdim. Navbatdagi dars ana shu fikrlar asosida tashkil etildi. Natijada o'quvchilarning tarixga oid bilimlari boyigani, mustahkamlangani, dunyoqarashi kengaygani namoyon bo'ldi. Yurtimiz tarixiga oid manbalar muzeylarda o'z aksini topganini inobatga olib, to'garak mashg'ulotining navbatdagilarini ana shu ziyo maskanlarida olib borishni rejalashtirganmiz.

Dilorom ABDURAHMONOVA,
Yangiyo'l tumanidagi
50-maktabning tarix fani o'qituvchisi

E'OLON

ALISHER NAVOIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI UNIVERSITETI

"ToshDO'TAU TAYYORLOV KURSLARI" MCHJ, ToshDO'TAU TIL MARKAZI" UK
va "NAVOIY UNIVERSITETI" nashriyot-matbaa uyi DUKlariga qo'shilgan o'z ulushi
sotilishini ma'lum qiladi.

2020-yilning 29-yanvar kuni Universitet kengashining 7-sonli yig'ilishida tashkilotlardan olingan takliflar ko'rib chiqiladi.

Murojaat uchun telefon: (71) 281-45-67, (97) 771-81-90.

Rashidova Nilufar Safoyevnaning 14.00.13 — Nevrologiya ixtisosligi bo'yicha "Reproduktiv yoshdagi ayollarda epilepsiyaning kechishida immunologik va gormonal siljishlarning o'rni, olib borish menejmenti va davolash taktikasi" mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) fan doktori (DSc) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent vrachlar malakacini oshirish instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.04/30.12.2019.Tib.31 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 28-yanvar kuni soat 13:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100007, Toshkent shahri, Mirzo Ulug'bek tumani, Parkent ko'chasi, 51-uy.

Tel/faks: (71) 268-17-44; e-mail: info@tipme.uz

Ismailov Zoxidjon Nurmanovichning 14.00.13 — Nevrologiya ixtisosligi bo'yicha "Bolalar neyromotor tizimi kasalliklarining rehabilitatsiyasini optimallashtirish" mavzusidagi (tibbiyot fanlari bo'yicha) falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasining himoyasi Toshkent vrachlar malakacini oshirish instituti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.04/30.12.2019.Tib.31 raqamli ilmiy kengashning 2020-yil 28-yanvar kuni soat 15:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100007, Toshkent shahri, Mirzo Ulug'bek tumani, Parkent ko'chasi, 51-uy.

Tel/faks: (71) 268-17-44; e-mail: info@tipme.uz

Tuychiyev Axmadjan Ismailovichning 04.00.06 — Geofizika. Foydali qazilmalarni qidirishning geofizik usullari ixtisosligi bo'yicha "Seysmogeodinamik va texnogen jarayonlarning geofizik maydonlar variatsiyalari-da namoyon bo'lish xususiyatlari" mavzusidagi (fizika-matematika fanlari bo'yicha) fan doktori (DSc) dissertatsiyasining himoyasi Mineral resurslar instituti, Geologiya va geofizika instituti, Hidrogeologiya va muhandislik geologiyasi instituti, Seysmologiya instituti, O'zbekiston Milliy universiteti va Toshkent davlat texnika universiteti huzuridagi ilmiy darajalar beruvchi DSc.27.06.2017.GM.40.01 raqamli ilmiy kengash asosidagi bir martalik ilmiy kengashning 2020-yil 30-yanvar kuni soat 14:00 dagi majlisida bo'lib o'tadi.

Manzil: 100060, Toshkent shahri, T.Shevchenko ko'chasi, 11-"A" uy.

Tel/faks: (71) 256-13-49, 140-08-12; e-mail: info@gpniimr.uz

IJTIMOIIY REKLAMA

O'zbekiston Respublikasi Davlat xavfsizlik xizmati

Qibray "Temurbeklar maktabi" harbiy-akademik litseyiga o'qituvchilarni tanlov asosida ishga taklif qilamiz.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-iyundagi "O'smirlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash hamda O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari va davlat xizmati uchun kadrlar zaxirasini tayyorlash tizimini takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4375-sonli qaroriga muvofiq O'zbekiston Respublikasi Davlat xavfsizlik xizmati tasarrufida Qibray "Temurbeklar maktabi" harbiy-akademik litseyi tashkil etilmoqda.

Mazkur litseyga yuqori bilim darajali, intellektual salohiyat va professional mahoratga hamda kamida 5 yil uzluksiz pedagogik ish stajiga ega bo'lgan o'qituvchilarni ishga taklif qilamiz.

"Temurbeklar maktabi"ning o'qituvchilari va boshqa xodimlariga "Temurbeklar maktabi"ning tegishli lavozimlari uchun belgilangan mehnatga haq to'lash shart-sharoitlari tizimi tatbiq etiladi. "Temurbeklar maktabi" ishchi va xizmatchilari sonidagi xodimlarning bazaviy tarif stavkalari:

o'qituvchilar uchun — 5 barobar;
psixolog uchun — 3 barobar;
axborotlashtirish va aloqa bo'linmalari xodimlari — 2 barobar oshirilgan miqdorda to'lanadi.

"Temurbeklar maktabi"da ishlash uchun quyidagi fanlardan dars beruvchi o'qituvchilar ishga taklif etiladi:

- ona tili va adabiyoti;
- rus tili va adabiyoti;
- tarix;
- ingliz tili;
- fizika;
- astronomiya;
- algebra;
- geometriya;
- kimyo;
- biologiya;
- geografiya;
- ma'naviyat asoslari;
- davlat va huquq asoslari;
- jismoniy tarbiya;
- informatika va axborot texnologiyalari;
- chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyor-garlik.

"Temurbeklar maktabi" harbiy-akademik litseyiga o'qituvchilar tanlov asosida qabul qilinadi.

"Temurbeklar maktabi"ning manzili:
Toshkent viloyati, Qibray tumani, Geofizika shaharchasi (Qibray qishloq xo'jaligi kasb-hunar kolleji o'rinda).

O'zbekiston Respublikasi Davlat xavfsizlik xizmati Qibray "Temurbeklar maktabi" harbiy-akademik litseyida ishlashni xohlovchi o'qituvchilar 2020-yilning 10-fevraliga qadar DXX institutiga

(Toshkent shahri Mirobod tumani Taras Shevchenko ko'chasi, 20-uy) yoki
(71) 252-92-30 telefoniga
murojaat qilishlari mumkin.

Barcha abituriyentlar, ota-onalar va o'qituvchilar diqqatiga!

«Marifat» gazetasi sahifalarida:

abituriyentlar uchun

DTM testlari darajasidagi
sinov testlari

o'qituvchilar uchun

✓ PISA

✓ PIRLS

✓ TIMSS

testlaridan namunalar e'lon
qilina boshlandi.

Vaqtidan yutqazmang. Nashrimizga tezroq obuna bo'ling! Gazetaning o'z vaqtida yetib borishini istasangiz, «O'zbekiston pochta» AJ va «Matbuot tarqatuvchi» AKning hududiy filiallariga murojaat qiling!

«Marifat» gazetasi 2020-yil uchun
obuna darajasi etadi.

Bundan tashqari, o'tgan yilgi kirish
imtihonidagi murakkab testlar yechimiga
doir

✓ SHARHLAR:

✓ IZOHLAR:

✓ O'QUV LUG'ATLARI

muntazam berib boriladi. Shu bilan birga,

o'qituvchi-murabbiylar uchun

✓ ATTESTATSIYA TESTLARIDAN

namunalar ham e'lon qilinadi.

Yakka tartibdagi obunachilar uchun nashr indeksi 149
Korxona va tashkilotlar uchun nashr indeksi 150

Manzil: 100000, Toshkent sh., Matbuotchilar 32-uy.
Tel.: (71) 233-50-55, faks: (71) 233-99-15.

Bizni internetda ham kuzating!

www.marifat.uz f marifat.uz @marifatziyo

Nashrimizga obuna bo'lishni istaganlar uchun

«O'zbekiston pochta» AJ va «Matbuot tarqatuvchi» AKning hududiy
filiallari telefon raqamlari havola etilmoqda.

«O'zbekiston pochta» AJning korxonalari telefon raqamlari

№	Hududiy filiallar	Telefon	№	Hududiy filiallar	Telefon
1	Toshkent shahri filiali	(71) 233-73-56	8	Xorazm filiali	(62) 228-51-71
2	Andijon filiali	(74) 223-26-24	9	Surxondaryo filiali	(95) 501-01-95
3	Qoraqalpog'iston filiali	(61) 222-14-43	10	Toshkent filiali	(71) 268-22-56
4	Qashqadaryo filiali	(75) 221-04-62	11	Samarqand filiali	(66) 229-49-27 229-51-16
5	Jizzax filiali	(90) 538-02-69	12	Farg'ona filiali	(73) 244-47-79
6	Namangan filiali	(69) 233-03-67	13	Sirdaryo filiali	(95) 510-01-94
7	Buxoro filiali	(65) 223-48-93	14	Navoiy filiali	(91) 335-66-62

«Matbuot tarqatuvchi» AKning korxonalari telefon raqamlari

№	Hududiy filiallar	Telefon	№	Hududiy filiallar	Telefon
1	Toshkent shahri	(71) 233-67-98	8	Xorazm viloyati	(62) 227-48-55
2	Andijon viloyati	(74) 223-82-13	9	Surxondaryo viloyati	(76) 221-91-18
3	Qoraqalpog'iston Respublikasi	(61) 222-88-63	10	Toshkent viloyati	(71) 199-76-66
4	Qashqadaryo viloyati	(75) 225-40-27	11	Samarqand viloyati	(66) 234-22-53
5	Jizzax viloyati	(72) 222-40-01	12	Farg'ona viloyati	(73) 244-50-77
6	Namangan viloyati	(69) 239-10-88	13	Sirdaryo viloyati	(67) 225-11-22 225-11-44
7	Buxoro viloyati	(65) 221-56-90	14	Navoiy viloyati	(36) 223-26-86

Yakka tartibdagi obunachilar uchun nashr indeksi: 149
Korxona va tashkilotlar uchun nashr indeksi: 150

Manzil: 100000, Toshkent sh., Matbuotchilar ko'chasi, 32-uy.
Tel.: (71) 233-50-55, faks: 233-99-15;

Bizni internetda ham kuzating!

www.marifat.uz

e-mail: info@marifat.uz

/marifat.uz

@marifatziyo

Marifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi,
O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi,
O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari
kasaba uyushmasi Respublika kengashi.

Bosh muharrir: Husan NISHONOV

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida
2006-yil 22-dekabrda 0067-raqam bilan ro'yxatga olingan.
Indeks: 149, 150. G-129. Tiraj 9243.
Hajmi 4 bosma taboq. Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3. Bahosi sotuvda erkin narxda.

TELEFONLAR:

qabulxona — (71) 233-50-55;
kotibiyat — (71) 233-99-15;
reklama va marketing bo'limi —
(71) 233-42-92 (faks), (71) 236-54-17.

«Ma'rifat» dan
materiallarni ko'chirib
bosish tahririyat
ruxsati bilan amalga
oshirilishi shart.

Tahririyatga kelgan
qo'lyozmalar taqiriz
qilinmaydi va muallifga
qaytarilmaydi.

MANZILIMIZ:

100083, Toshkent shahri,
Matbuotchilar ko'chasi, 32-uy.
Web-site: www.marifat.uz

Dizaynerlar: Malohat Toshova, Faxriddin Rahimov.
Navbatchi muharrir: Zilola Madatova.
Navbatchi: Faxriddin Rahimov.

Gazeta haftaning chorshanba kuni chiqadi.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksiyadorlik kompaniyasi bosmaxonasi.
Korxona manzili: Buyuk Turon ko'chasi, 41-uy.

O'za yakuni — 00.30 Topshirildi — 01.15

1 2 3 4 5 6